

Gribskov Kommunes vejledning om

Magtanvendelse og andre former for indgreb i selvbestemmelsen

Indholdsfortegnelse

1.	Introduktion	6
2.	Generelt om magtanvendelse.....	6
2.1	Mulige former for magtanvendelse	6
2.2	Lovens opbygning.....	7
2.3	Grundlæggende betingelser for magtanvendelse	8
2.4	Hvornår er der ikke tale om magtanvendelse	8
2.4.1	Samtykke	8
2.5	Reglerne om støtte og omsorg.....	9
2.5.1	Formål med støtten.....	9
2.5.2	Omsorgspligt	10
2.6	Nødværge og Nødret.....	10
2.6.1	Nødværge	10
2.6.2	Nødret	11
3.	Hvem tager beslutning om magtanvendelse	11
4.	Proces - når beslutning om magtanvendelse tages af leder og medarbejdere.....	12
5.	Proces - når beslutning om magtanvendelse skal godkendes af myndighedsteamet.....	12
	Fremgangsmåde ved forhåndsgodkendelse af magtanvendelse	Fejl! Bogmærke er ikke defineret.
6.	Særligt om handlekommune.....	13
7.	Udarbejdelse af § 135 handleplan	13
	På ældreområdet	14
	På handicapområdet	14
	Handleplanens indhold	14
8.	Registrering, indberetning og tidsfrister	14
	Skema 1 a (Handicap).....	15
	Skema 1 b (Demens eller anden erhvervet og fremadskridende mental svækkelse)	15
	Skema 2	16
	Skema 3	16
	Indberetning - hvordan	17
	Vejledning til skemaer.....	17
9.	Særligt om advokatbistand, værgemål og bisidder	17

Advokatbistand	17
Værgemål	17
Bisidder.....	18
10. Afgrænsning til sundhedslov	18
11. Årsberetning.....	19
Bilag A Instruks for husorden (§ 123).....	20
1. Formålet med reglerne	20
2. Hvor gælder reglerne	20
3. Betingelser.....	20
4. Eksempel	21
5. Registrering og indberetning.....	21
6. Klageadgang	21
7. Udarbejdelse af § 135 handleplan	21
Bilag B Instruks for Fysisk guidning (§ 124b).....	22
1. Formålet med reglerne	22
2. Hvor gælder reglerne?	22
3. Hvad indebærer fysisk guidning?	22
4. Betingelser.....	22
5. Eksempel	23
Et andet eksempel.....	23
6. Registrering og indberetning.....	23
7. Klageadgang	23
8. Udarbejdelse af § 135 handleplan	24
Bilag C Instruks for Afværgehjælp (§124 c).....	25
1. Formålet med reglerne?	25
2. Hvor gælder reglerne?	25
3. Betingelser.....	25
4. Registrering og indberetning.....	26
5. Klageadgang	26
6. Udarbejdelse af § 135 handleplan	26
På ældreområdet	26
På handicapområdet	26
Handleplanens indhold	26
7. Dokumentationskrav.....	26

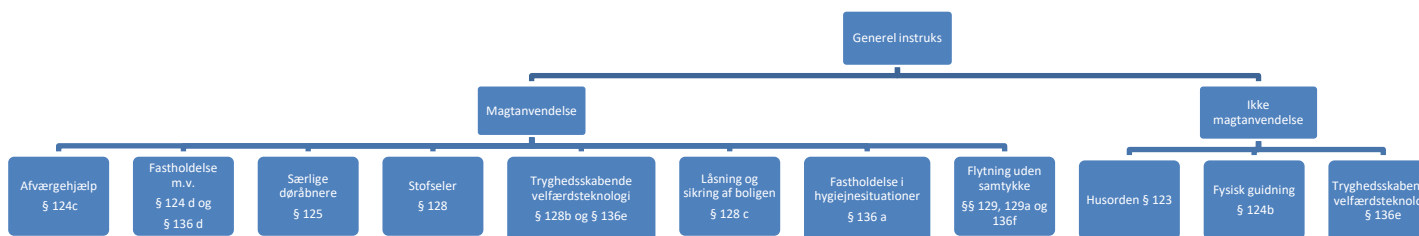
8.	Eksempel	27
	Bilag D Instruks for tryghedsskabende velfærdsteknologi (SEL §§ 128a og b samt 136e)	28
1.	Rådet for Tryghedsskabende Velfærdsteknologi	28
2.	Formålet med reglerne	28
3.	Hvor gælder reglerne?	29
4.	Betingelser	29
5.	Særligt om demente	30
	Demente, som ikke modsætter sig brugen af tryghedsskabende velfærdsteknologi:	30
	Demente, som modsætter sig brugen af tryghedsskabende velfærdsteknologi:	30
6.	Ibrugtagning, når tilladelsen til magtanvendelsen er givet	30
7.	Registrering og indberetning	31
8.	Klageadgang	31
9.	Udarbejdelse af § 135 handleplan	31
	På ældreområdet	31
	På handicapområdet	31
	Handleplanens indhold	31
10.	Dokumentationskrav	32
11.	Eksempler	32
	Bilag E – Instruks for brug af særlige døråbnere (SEL § 125)	33
1.	Hvad er særlige døråbnere?	33
2.	Hvor gælder reglerne?	33
3.	Lovens betingelser for brug af særlige døråbnere	33
4.	Ibrugtagning (når tilladelsen fra myndighed er givet)	34
5.	Registrering og indberetninger	35
6.	Klageadgang	35
7.	Udarbejdelse af § 135 handleplan	35
	På ældreområdet	35
	På handicapområdet	35
	Handleplanens indhold	35
8.	Dokumentationskrav	35
9.	Omsorgsmidler (herunder indretning af boligen)	36
	Bilag F Instruks for låsning og sikring af yderdøre (SEL § 128C)	37
1.	Formålet med reglerne	37
2.	Betingelser for låsning og sikring af yderdøre	37

3.	Hvor gælder reglerne?	38
4.	Hvilke døre og vinduer kan låses/sikres?	38
5.	Ibrugtagning af godkendelse	38
6.	Frister	39
7.	Registrering og indberetning	39
8.	Klageadgang	39
9.	Udarbejdelse af § 135 handleplan	39
	På ældreområdet	39
	På handicapområdet	39
	Handleplanens indhold	40
10.	Dokumentationskrav	40
11.	Omsorgsmidler (herunder indretning af boligen)	40
	Bilag G Instruks for fastholdelse m.v (SEL § 124d og 136d)	41
1.	Lovens betingelser fastholdelse m.v.	41
2.	Hvor gælder reglerne?	42
3.	Fastholdelse, tilbageholdelse og føring – hvordan?	42
4.	Klagevejledning	43
5.	Særligt om demente	43
6.	Registrering og indberetninger	43
7.	Udarbejdelse af § 135 handleplan	44
	På ældreområdet	44
	På handicapområdet	44
	Handleplanens indhold	44
8.	Dokumentationskrav	44
9.	Omsorgsmidler	45
	Bilag H - Instruks for fysisk fastholdelse i hygiejnesituationer (SEL § 136a og § 136c)	46
1.	Borger har ikke demens eller lignende (§ 136a)	46
	Lovens betingelser	46
	Fremgangsmåde	47
	Ibrugtagning (når tilladelsen fra myndighed er givet)	48
2.	Borger har demens eller lignende (§ 136c)	48
	Lovens betingelser	48
	Fremgangsmåde – og hvilke personlige hygiejnesituationer	49
3.	Hvor gælder reglerne?	49

4.	Klageadgang	50
5.	Registrering og indberetninger	50
6.	Udarbejdelse af § 135 handleplan	50
	På ældreområdet	50
	På handicapområdet	51
	Handleplanens indhold	51
7.	Dokumentationskrav	51
	Bilag I - Instruks for brug af stofseler til magtanvendelse (SEL § 128).....	52
1.	Lovens betingelser for brug af stofseler	52
2.	Hvor gælder reglerne?	52
3.	Ibrugtagning (når tilladelsen er givet).....	53
4.	Klageadgang	53
5.	Registrering og indberetninger	53
6.	Udarbejdelse af § 135 handleplan	54
	På ældreområdet	54
	På handicapområdet	54
	Handleplanens indhold	54
7.	Dokumentationskrav	54
8.	Omsorgsmidler (herunder sengehest)	54
9.	Hvornår er positioneringssele henholdsvis et omsorgs- og et magtmiddel?	55
10.	Stofseler til borgere i egen bolig	55
	Bilag J – Flytning uden samtykke (SEL § 129, § 129a og § 136f)	56
1.	”Absolut påkrævet”- flytning via Familieretshuset (SEL § 129, stk. 1)	56
	Betingelser.....	56
	Sagsproces i forbindelse med udarbejdelse af indstilling til Familieretshuset.....	57
2.	”Egen interesse” - flytning via Familieretshuset (SEL § 129, stk. 2).....	58
3.	”Til væsentlig fare-flytning via Familieretshuset (SEL § 129a).....	59
	Betingelser.....	59
	Sagsproces i forbindelse med udarbejdelse af indstilling til Familieretshuset.....	59
4.	Demens – flytning efter afgørelse i Myndighed (SEL § 136f).....	60
	Betingelser.....	61
	Sagsproces, når kommunen selv træffer afgørelsen	61
5.	Klageadgang	62
6.	Registrering og indberetning.....	62

1. Introduktion

Denne instruks er opdelt i en *generel instruks*, der omhandler de grundlæggende regler og betingelser for magtanvendelse, og 8 *specifikke instrukser*, der behandler de mulige magtanvendelser, der er hjemlet i serviceloven. Derudover kan du se 3 instrukser med situationer, hvor der ikke er tale om magtanvendelse.

2. Generelt om magtanvendelse

2.1 Mulige former for magtanvendelse

[Serviceloven](#) opremser 8 former for magtanvendelser, der lovligt må anvendes over for voksne.

- 1) Afværgehjælp § 124c
- 2) Fastholdelse m.v. § 124d og § 136d
- 3) Særlige døråbnere § 125
- 4) Stofseler § 128
- 5) Tryghedsskabende velfærdsteknologi § 128b
- 6) Låsning og sikring af yderdøre og vinduer § 128c
- 7) Kortvarig fastholdelse i hygiejnesituationen § 136a og § 136c
- 8) Flytning uden samtykke § 129, § 129a og § 136f

Derudover er der i Serviceloven mulighed for nogle konkrete indgreb, der ikke er magtanvendelse:

- Husorden § 123

- Fysisk guidning § 124 b
- Visse former for tryghedsskabende velfærdsteknologi til borgere med demens eller lignende § 136 e. Se instruksen om Tryghedsskabende velfærdsteknologi

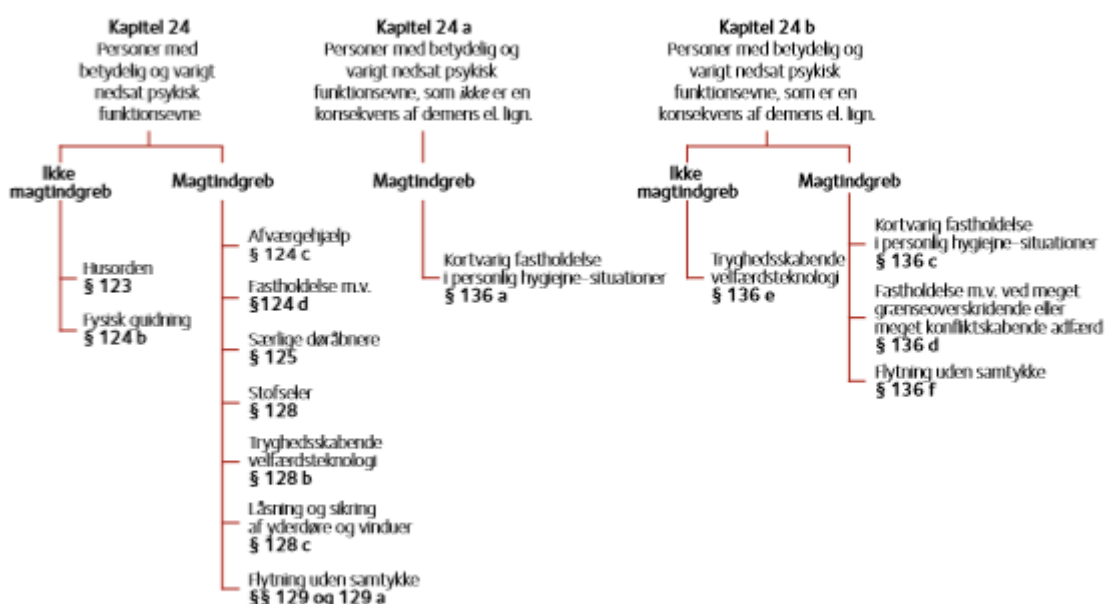
Alle andre former for anvendelse af magt er ulovlige, men kan være straffrie, hvis de falder ind under *nødværge* eller *nødret* (se nærmere nedenfor).

2.2. Lovens opbygning

Med virkning fra den 1. januar 2020 blev reglerne om magtanvendelse i Serviceloven ændret. Formålet var at sikre tydeligere regler om magtanvendelse. Kommunerne skulle have bedre rammer for at varetage omsorgspligten over for voksne mennesker med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, herunder mennesker med demens. Derudover var formålet at give mulighed for at målrette botilbud til unge og for at dække skader forvoldt af lejere i almene plejeboliger.

Ændringen indebar en opsplittning af reglerne i nye kapitler.

Reglerne om brug af magt gælder i forhold til voksne med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne. De fleste af reglerne gælder fælles for hele målgruppen (servicelovens kapitel 24). Der er også regler, der kun gælder for dele af målgruppen (servicelovens kapitel 24 a og 24 b).

(Kilde: Socialstyrelsen, Viden til gavn)

I denne vejledning behandler vi ikke servicelovens kapitel 24d, der omhandler fuldbyrdelse inden for strafferetsplejen. Kontakt forvaltningens jurist, hvis du har spørgsmål til dette område.

2.3 Grundlæggende betingelser for magtanvendelse

Magtanvendelse må aldrig erstatte omsorg, pleje og socialpædagogisk bistand.
Magtanvendelse skal begrænses mest muligt.

Der er tale om frihedsberøvelse, hvis en borger i et botilbud, plejebolig eller lignende, der udtrykker ønske om at komme ud, i ord eller handling, hindres i at forlade boligen.

Anvendelse af magt og andre indgreb i selvbestemmelsesretten må alene ske for at sikre personens omsorg, værdighed og tryghed eller tilgodese hensynet til fællesskabet på bo- eller dagtilbuddet eller hensynet til andre.

Magtanvendelse er kun lovligt, hvis følgende grundlæggende betingelser er opfyldt:

- Indgrebene træder ikke i stedet for personlig omsorg, pleje og socialpædagogisk bistand
- personen har en dokumenteret betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne (fx skal personer med demens skal være udredt for demens), og han/hun er visiteret til hjælp (§§ 83-87 eller §§ 101-104).
- indgrebene foretages alene for at sikre personens omsorg, værdighed og tryghed eller tilgodeser hensynet til fællesskabet på bo- eller dagtilbuddet eller hensynet til andre
- Alt hvad der er muligt, skal forinden være foretaget for at opnå personens frivillige medvirken til en nødvendig foranstaltning.
- Magtanvendelsen skal stå i rimeligt forhold til det, der søges opnået (= mindst indgribende foranstaltning, der kan opfylde formålet).
- Magtanvendelse skal udøves så skånsomt og kortvarigt som muligt og med størst mulig hensyntagen til den pågældende og andre tilstedeværende således, at der ikke forvoldes unødige krænkelse eller ulempe.

Ved siden af dette gælder en række sagsbehandlingsregler.

Herudover skal alle krav for den konkrete af de 8 magtbestemmelser være opfyldt. Se hertil den konkrete instruks for den pågældende type magtanvendelse.

2.4 Hvornår er der ikke tale om magtanvendelse

Der er kun tale om magtanvendelse, hvis den foranstaltning, der iværksættes, har til formål – mod borgerens vilje - at begrænse borgerens frihed til frit at bevæge sig eller vælge opholdssted.

Husorden, fysisk guidning og tryghedsskabende velfærdsteknologi til personer med demens eller lignende betragtes efter Serviceloven ikke som magtindgreb.

2.4.1 Samtykke

Hvis borgeren efter at være blevet informeret om, hvad der skal ske (fx at vedkommende skal have en stofsele på), giver et samtykke til dette, og forstår hvad et samtykke indebærer og omfatter, er der ikke tale om magtanvendelse.

Et evt. samtykke skal være indhentet, inden handlingen eller undladelsen. Det må ikke opnås efterfølgende.

Samtykket kan være udtrykkeligt, dvs. skriftligt eller mundtligt. Borgeren skal være habil, dvs. skal forstå det, der gives samtykke til.

Hvis det er *mundtligt*, skal der laves notat om det i plejeomsorgsplanen/journalen.

Samtykket kan være stiltiende, fx i situationer, hvor borgeren ikke kan udtrykke sig verbalt, men ved handling eller andre kropslige signaler lader forstå, at vedkommende samtykker (der skal i journalen laves et notat, der klart beskriver den måde borgeren har signaleret et informeret samtykke på).

Er borger passiv, kan samtykke som udgangspunkt ikke opnås.

Her gælder der dog et par undtagelse i forhold til den gruppe af borgere, der fx demens, og hvor der er tale om tryghedsskabende velfærdsteknologi eller flytning uden samtykke. Læs mere i afsnittende om disse emner.

Et samtykke skal være frivilligt, specifikt og informeret:

- Frivilligt – det må ikke være givet under tvang
- Specifikt – det skal klart og tydeligt fremgå, hvad der konkret er givet samtykke til
- Informeret – den, der afgiver samtykke, har forstået, hvad vedkommende giver samtykke til – og kan huske det i de konkrete situationer.

OBS! Et samtykke fra andre – fx pårørende eller værger - er aldrig gyldige i forhold til magtanvendelse efter serviceloven. Det skal dog altid overvejes, om der er pårørende, der med fordel kan inddrages i et samarbejde for at undgå anvendelse af tvang, men pårørende kan aldrig beslutte eller "give lov". Pårørende kan og må naturligvis ikke bruges til at omgå magtreglerne, fx ved at holde borgeren fast i en situation, hvor der er problemer med medicingivning, påklædning osv.

Hvis der er beskikket en personlig værger, skal denne altid inddrages, men kan heller ikke beslutte eller "give lov" eller på anden måde bistå i at omgå magtreglerne.

2.5 Reglerne om støtte og omsorg

Reglerne om støtte og omsorg ses i Servicelovens §§ 81 og 81 om henholdsvis formålet med støtten og omsorgspligten.

2.5.1 Formål med støtten

Formålet med at yde støtte er at sikre, at den enkelte får en sammenhængende og helhedsorienteret indsats, der passer til den enkeltes behov.

Støtten skal styrke den enkeltes egen muligheder og eget ansvar for at udvikle sig og udnytte sine potentialer, i det omfang det er muligt for den enkelte.

Formålet er også

- At forebygge, at den enkeltes problemer forværres,
- understøtte den enkeltes muligheder for at fastholde egne ressourcer eller fremme øget selvstændighed samt forbedre den enkeltes sociale og personlige funktion,
- forbedre mulighederne for den enkeltes livsudfoldelse gennem kontakt, tilbud om samvær, aktivitet, behandling, omsorg og pleje,

- fremme inklusion i samfundet, herunder medvirke til at øge den enkeltes mulighed for deltagelse i uddannelse, beskæftigelse og sociale relationer, og
- sikre en helhedsorienteret støtte med tilbud afpasset efter den enkeltes særlige behov i egen bolig, herunder i botilbud efter lov om almene boliger m.v. eller i botilbud efter denne lov

Borgers oplevelse af situationen er vigtig. Det er den, der afgør, om situationen føles værdig eller ej, og om der er anledning til frustration. At medarbejderen opfatter sine handlinger som rimelige og værdige, er dermed ikke nok, hvis borger oplever handlingerne grænseoverskridende.

2.5.2 Omsorgspligt

Serviceovens § 82 fastslår, at vi har pligt til at yde omsorg over for vores borgere.

Det gælder uanset, om borgeren samtykker. Omsorgen må ikke gennemføres med fysisk magt. Borger har ret til at afslå hjælp. Vi har pligt til at inddrage eventuelle pårørende eller andre, der har tilknytning til borgere med betydeligt nedsat psykisk funktionsevne, så de kan medvirke til at varetage borgerens interesser.

Når en borger ikke vil vaskes eller have børstet tænder, har medarbejderen pligt til at finde måden, hvorpå borgeren vil modtage hjælpen. På den måde yder medarbejderen omsorg.

Medarbejderen skal balancere mellem hensynet til, at borger er afhængig af andre og af omgivelserne, og at borgeren er et aktivt selvbestemmende væsen.

En bedre ligge- eller siddestilling, eller når vi forhindrer skader og når vi ikke samtidig mod borgerens vilje, forhindrer denne i at flytte sig fra et sted til et andet, er ikke magtanvendelse – men er det man kalder omsorgspligt. Eksempler på omsorgsmidler kan være brug af sengehest, positionsseler, støttegreb, kropstøtte, styrthjelm mv, som sikrer, at borgeren kan ligge trygt uden uforvarende at rulle ud over sengekanten, kan sidde ret op i en kørestol eller at en spastiker kan færdes rundt i bygningen uden konstant at slå hovedet. Omsorg kan aldrig omfatte brug af fysisk magt.

Omsorgsmidlet må ikke bruges til at sikre, at borgeren forhindres i ”med vilje” at flytte sig, fx komme ud af sengen. Så bruges det nemlig som et magtmiddel. Det er ulovligt.

2.6 Nødværge og Nødret

Der kan ikke gives tilladelse til magtanvendelse eller andre indgreb i selvbestemmelsesretten ud over de tilfælde, der er nævnt i serviceovens kapitler 24, 24a og 24b. Al anden anvendelse er ulovlig.

Straffelovens bestemmelser om nødværge og nødret har fokus på handlinger i ekstraordinære situationer. Det er handlinger, som i udgangspunktet er strafbare, men som retten/en dommer kan vurdere til at være straffrie.

2.6.1 Nødværge

Nødværge er en handling, der er nødvendig for at modstå eller afværge et uretmæssigt angreb. Det er straffelovens § 13, der giver mulighed for, at fysisk magt, som ellers ville være ulovlig, forbliver straffri, hvis handlingen er foretaget i nødværge.

Nødværgeren skal stå i rimeligt forhold til det, der beskyttes. Nødværgehandlingen skal dermed altid være afpasset til situationen (bl.a. angrebets farlighed og angriberens person). Nødværge skal altid være strengt nødvendig. Ellers er det ulovlig magtanvendelse

Det vil fx være straffrit at afparere et knytnæveslag med fx armen eller en genstand. Det kan også være, hvis man med et kosteskæft slår en kniv ud af hånden på en borger, der er ved at angribe med kniven.

Modsat vil det ikke være udøvelse af nødværgeret at anvende magt mod borgeren *efter* at angrebet fra ham/hende er gennemført, *medmindre* borgeren gør tegn på straks at ville angribe igen.

2.6.2 Nøddret

Nøddret er et udslag af princippet om, at nød bryder alle love. I praksis vil nøddret kun være aktuel, når afværgelse ikke finder anvendelse. Her fastsætter straffelovens § 14, at ulovlige handlinger, der er foretaget af nød (nøddret), er straffrie, hvis handlingen var nødvendig til afværgelse af truende skade på person, bygninger eller ting, og lovovertrædelsen (magtanvendelsen) måtte anses for at være af forholdsvis underordnet betydning.

Til eksempel vil det være straffrit at bruge magt for at flytte en borger fra afdeling A til afdeling B, hvis der er udbrudt brand i Afdeling A.

Allerede fordi den ulovlige (men straffrie) magtanvendelse, der kan ske via nødværge og nøddret, altid vil være akut, kan der ikke søges om tilladelse til at udøve nødværge eller nøddret.

3. Hvem tager beslutning om magtanvendelse

Nogle indgreb forudsætter en afgørelse fra kommunen (eller Familieretshuset, hvis det omhandler flytning uden samtykke). Andre indgreb kan bruges af personalelederen og medarbejderen uden en forudgående afgørelse.

Beslutning om magtanvendelse tages af *leder og medarbejdere*:

- § 124 c Afværgenhjælp
- § 124 d Fastholdelse m.v.
- § 136 a Kortvarig fastholdelse i hygiejnesituationer uden forudgående afgørelse
- § 136 c Fastholdelse i hygiejnesituationer
- § 136 d Fastholdelse m.v. ved meget grænseoverskridende eller konfliktskabende adfærd.

Afgørelse om magtanvendelse træffes af *myndighed*

- § 125 Særlige døråbnere
- § 128 Stofseler
- § 128 b Tryghedsskabende velfærdsteknologi på baggrund af en afgørelse
- § 128 c Låsning og sikring af yderdøre og vinduer
- §§ 129 og 129 a Flytning uden samtykke
- § 136 a Kortvarig fastholdelse i personlige hygiejne-situationer på baggrund af en afgørelse
- § 136 f Optagelse i særlige botilbud uden samtykke.

Følgende indgreb er *ikke* magtanvendelse:

- § 123 Husorden
- § 124 b Fysisk guidning
- § 136 e Tryghedsskabende velfærdsteknologi uden forudgående afgørelse.

4. Proces - når beslutning om magtanvendelse tages af leder og medarbejdere

Når beslutningen om magtanvendelse tages af det udførende personale, skal indgrebet registreres og indberettes på socialstyrelsens skema (ligger i Nexus) hurtigst muligt og senest 3 dage efter magtanvendelsen.

Vejledning til skemaer Socialstyrelsens vejledning til skemaerne kan ses her:

<https://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/magtanvendelse/Skemaer%20til%20indberetning>

Personalelederen skal sende indberetningen til socialstyrelsen, borgerens handlekommune, og den kommune, der fører det driftsorienterede tilsyn (hvis relevant). Der skal desuden sendes orientering til kommunal eller regional driftsherre (hvis relevant).

Personaleleder skal desuden sørge for at orienterer borgerens pårørende, fremtidsfuldmægtige, værge eller anden repræsentant om de indgreb, der er foretaget over for borger.

Hvis det er en Gribskov borger, så skal indberetningen sendes til:

CSI (bosteder): socialeindsatser@gribskov.dk

CSO (plejehjem): sundhedogsomsorg@gribskov.dk

Skriv "Magtanvendelse" i mailens emnefelt.

Indberetningen vil herfra blive sendt til den relevante faglige koordinator (CSO) eller rådgiver (CSI) og juristen.

5. Proces - når beslutning om magtanvendelse skal godkendes af myndighedsteamet

Der skal i visse situationer søges om at anvende magt.

For borgere tilknyttet CSI sender lederen af tilbuddet ansøgningen til socialeindsatser@gribskov.dk

For borgere tilknyttet CSO sender lederen af plejehjemmet ansøgningen til sundhedogsomsorg@gribskov.dk

Brug socialstyrelsens skema 3 [her](#) og skriv "Magtanvendelse" i mailens emnefelt, når det sendes til myndighed.

Det relevante myndighedsteam sikrer, at betingelserne er opfyldt, herunder at der er den nødvendige dokumentation for den varigt nedsatte funktionsevne. Der indhentes evt. supplerende oplysninger.

Det relevante myndighedsteam træffer afgørelse om magtanvendelsen efter at have drøftet og fået godkendt afgørelsen af juristen.

Afgørelse om tilladelse til brug af magt skal sendes til det tilbud, der har ansøgt om magtanvendelsen og den pågældende borger, partsrepræsentant eller personlig værge.

Myndighedsteamet journaliserer afgørelsen på borgers sag.

Magtanvendelsen udføres og registreres løbende af udførende personalet. Registreringen skal foretages straks og senest tre dage efter, at indgrebet har fundet sted.

Personalelederen sender indberetningen til myndighedsteamet i Gribskov Kommune (eller anden relevant handlekommune) månedligt.

Myndighedsteamet tager ved alle magtanvendelser stilling til om der skal ske ændringer i § 141-handleplan, jf. § 135a. Handleplanen beskriver de tiltag, der skal iværksættes for at nedbringe og forebygge magtanvendelsen fremadrettet.

6. Særligt om handlekommune

Det er kommunalbestyrelsen i den kommune, som har pligt til at yde hjælp efter §§ 9–9 a, i retssikkerhedsloven, som træffer afgørelse eller indstiller efter reglerne i kap. 24, 24a og 24b om magtanvendelse. Når der i denne vejledning omtales ”kommunen”, vil det derfor typisk være handlekommunen, der henvises til.

En borger, der fx er visiteret til ophold i et botilbud efter servicelovens § 108, bevarer sin oprindelige kommune som handlekommune, jf. retssikkerhedslovens § 9, stk. 7.

Det er kommunalbestyrelsen i den kommune, der er handlekommune for afgørelser, der skal træffes efter servicelovens §§ 125 (særlige dørbnere), 128 (stofseler), 128b (tryghedsskabende velfærdsteknologi), 128c (låsnings- og sikring af yderdøre), 129 (flytning uden samtykke), 129a (flytning uden samtykke), 136a (kortvarig fastholdelse i hygiejnesituation med afgørelse) og § 136f (flytning uden samtykke – demens). Det er også den oprindelige opholdskommune, der afholder udgifterne efter serviceloven i forbindelse med borgerens ophold.

Indberetninger om magtanvendelse, skal efter lovens § 135a, ske til handlekommunen.

Hvis tilbuddet er omfattet af socialtilsynet, skal indberetningen også sendes til socialtilsynet i den region, der har ansvaret for at godkende og føre driftsorienteret tilsyn med tilbuddet. Er tilbuddet ikke omfattet af socialtilsynet men det driftsorienterede tilsyn efter servicelovens § 148 a, skal indberetningen sendes til den kommune, der fører det driftsorienterede tilsyn med tilbuddet, jf. § 148 a i serviceloven. På socialområdet vil det være Socialtilsynet, og på ældreområdet vil det være opholdskommunen.

Hvis den borger, som indberetningen vedrører, har ophold i et regionalt eller kommunalt botilbud, skal tilbuddet desuden orientere den kommunale eller regionale driftsherre om magtanvendelsen.

Kommunalbestyrelsen i borgerens handlekommune har forpligtelsen til at føre tilsyn med indhold og kvalitet i forhold til den enkelte person, jf. § 148, herunder om den faktiske magtanvendelse stemmer overens med den truffede afgørelse.

Personalelederen skal også jævnligt orientere borgers pårørende, fremtidsfuldmægtige, værge eller anden repræsentant om, hvilke magtanvendelsesindgreb, der er foretaget over for borger.

7. Udarbejdelse af § 135 handleplan

Kommunen har efter servicelovens § 135a, stk. 4, jf. stk. 1 pligt til at udarbejde en handleplan for alle personer, overfor hvem der er truffet beslutning om magtanvendelse.

Når der har været brugt magt, er det derfor *obligatorisk* at udarbejde en plan for, hvordan man fremover undgår lignende tilfælde af magtanvendelse. Handleplanen har til formål at beskrive overvejelser og pædagogiske metoder, som skal tages i brug for at forebygge magtanvendelse. Handleplanen skal også medvirke til at koordinere indsatsen i forhold til tilbud og aktiviteter

med hensyn til bolig, beskæftigelse, fritid og undervisning. Udarbejdelse af handleplanen skal altid ske ud fra den enkelte borgers forudsætninger, og så vidt muligt i samarbejde med denne. Borgeren bør inddrages i en aktiv proces.

Udarbejdelse af handleplaner har også betydning for personalets retssikkerhed. Handleplanen sikrer, at tilrettelæggelsen og udførelsen af hjælpen til borgeren ikke overlades til den enkelte medarbejder, men er genstand for en fælles dialog. En dialog, hvor handlinger og metoder i hjælpen til borgere med særlige behov fortsat bliver drøftet på baggrund af etiske overvejelser.

På ældreområdet

Handleplanen udarbejdes af tilbuddet/plejecentret - så vidt muligt i samarbejde med borgeren.

På handicapområdet

Handleplanen udarbejdes af botilbuddet i samarbejde med myndighedsteamet og så vidt muligt i samarbejde med borgeren.

Handleplanens indhold

Handleplanen skal som efter servicelovens § 141 angive:

- formålet med indsatsen således at behovet for indgreb kan afsluttes
- hvilken indsats, der er nødvendig for at opnå formålet
- den forventede varighed af indsatsen

8. Registrering, indberetning og tidsfrister

Indgrebene skal registreres af personalet, der har foretaget indgrebet og indberette det til personalelederen. Personalelederen sørger for, at alle indberetninger bliver sendt videre til handlekommunen. Hvis det er en Gribskov borger skal der sendes mail til CSI (bosted) : socialeindsatser@gribskov.dk CSO (plejehjem): socialogsundhed@gribskov.dk, skriv "Magtanvendelse" i emnefeltet.

Det, der skal registreres er:

- afværgehjælp
- fastholdelse
- tilbageholdelse og føren til et andet opholdsrum
- anvendelse af stofseler
- kortvarig fastholdelse i personlige hygiejnesituationer (såvel uden som med forudgående godkendelse)
- låsning og sikring af yderdøre og vinduer
- anvendelse af særlige døråbnere
- anvendelse af tryghedsskabende velfærdsteknologi efter afgørelse
- flytning uden samtykke

Der skal *ikke* registreres ved:

- fastsættelse af husordner
- brug af fysisk guidning
- brug af tryghedsskabende velfærdsteknologi over for borgere, der ikke modsætter sig anvendelsen. Gælder kun for personer med fx demens.

Brug skemaerne, der er udarbejdet af Socialstyrelsen. Magtanvendelse, der er omfattet af nødværge eller nødret registreres og indsendes i lighed med øvrige magtanvendelser.

Vejledning og registreringsskemaerne findes på socialstyrelsens hjemmeside [her](#)

Det er lovpligtigt at anvende Socialstyrelsens skemaer 1 a, 1 b og 2, mens det er frivilligt at anvende skema 3.

Bemærk, at skemaerne også er i tilgængelige i Nexus.

Skema 1 a (Handicap)

[Skema 1 a](#) og [bilag 1 til skema 1 a og skema 1 b](#) benyttes til registrering og indberetning af magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten efter servicelovens kap. 24 og 24 a (§§ 124 c, 124 d, 125, 128, 128 b, 128 c og 136 a) samt indgreb, foretaget i nødret og nødværge.

På skema 1 a skal der registreres akutte indgreb og indgreb efter en kommunal afgørelse (forhåndsgodkendt). Ved gentagelse af indgreb, efter en kommunal afgørelse, inden for den samme måned, skal bilag 1 anvendes til efterfølgende daglige registreringer. Der skal registreres indgreb i form af afværgehjælp, fastholdelse, tilbageholdelse, tilbageførelse og føren til andet opholdsrum, anvendelse af stofselser, kortvarig fastholdelse i personlig hygiejne-situationer (såvel uden som med forudgående afgørelse), låsning og sikring af yderdøre og vinduer, anvendelse af særlige døråbnere samt anvendelse af tryghedsskabende velfærdsteknologi.

I skema 1 a skal desuden registreres indgreb, foretaget uden hjemmel i serviceloven, herunder indgreb, foretaget i nødværge og nødret. Det personale, der har foretaget indgrebet, skal foretage registreringen straks, og senest tre dage efter, at indgrebet har fundet sted, og indberette det til personalelederen.

Skema 1 b (Demens eller anden erhvervet og fremadskridende mental svækkelse)

[Skema 1 b](#) og [bilag 1 til skema 1 a og 1 b](#) benyttes til registrering og indberetning af magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten, efter servicelovens kap. 24 og 24 a (§§ 124 c, 124 d, 125, 128, 128 b, 128 c, 136 c og 136 d) samt indgreb, foretaget i nødret og nødværge.

På skema 1 b skal der registreres akutte indgreb og indgreb efter en kommunal afgørelse (forhåndsgodkendt). Ved gentagelse af indgreb, efter en kommunal afgørelse, inden for den samme måned, skal bilag 1 anvendes til efterfølgende daglige registreringer. Bilag 1 b kan desuden anvendes på samme måde ved gentagelse af indgreb efter § 136 c (kortvarig fastholdelse i personlig hygiejne-situationer uden forudgående afgørelse). Der skal registreres

indgreb i form af afværgehjælp, fastholdelse, tilbageholdelse, tilbageførelse og føren til andet opholdsrum, anvendelse af stofseler, kortvarig fastholdelse i personlig hygiejne-situationer, låsning og sikring af yderdøre og vinduer, anvendelse af særlige døråbnere, anvendelse af tryghedsskabende velfærdsteknologi med forudgående afgørelse, samt fastholdelse m.v. ved meget grænseoverskridende eller meget konfliktskabende adfærd.

BEMÆRK: Anvendelse af velfærdsteknologi, over for borgere med demens eller lignende efter § 136 e, skal ikke registreres og indberettes.

Skema 2

[Skema 2](#) benyttes til Indberetning af flytning uden samtykke efter servicelovens §§ 129, 129 a og 136 f I skema 2 skal der ske registrering af flytning af borgeren, der er foretaget uden borgerens samtykke. Registreringen skal foretages, senest med udgangen af den måned, som flytningen har fundet sted. Registreringen skal indberettes kvartalsvis til borgerens handlekommune, tilsynet samt til den kommunale eller regionale driftsherre, hvis borgeren har ophold i et kommunalt eller regionalt tilbud.

Skema 3

[Skema 3](#) skal du bruge, når du skal søge kommunen om magtanvendelse efter servicelovens kapitel 24 og 24 a (§§125, 128, 128 b, 128 c og § 136 a, stk. 3)

På skema 3 kan du søge om forhåndsgodkendelse af indgreb i form af

- anvendelse af særlige døråbnere,
- stofseler,
- tryghedsskabende velfærdsteknologi,
- låsning og sikring af yderdøre og vinduer samt
- kortvarig fastholdelse i personlig hygiejne-situationer.

Det er altid personalelederen, der skal sende anmodningen til borgerens handlekommune.

For kortvarig fastholdelse i personlig hygiejne-situationer gælder, at personalet, kortvarigt, kan fastholde en person, når dette er nødvendigt for at sikre personens omsorg, sikkerhed eller værdighed. Personalelederen skal, på baggrund af indberetningen, vurdere, om der er behov for at anmode om en kommunal afgørelse til anvendelse af kortvarig fastholde i personlig hygiejne-situationer fremover. Hvis der anvendes fastholdelse mere end én gang inden for seks måneder, skal personalelederen anmode om en kommunalafgørelse. Det er frivilligt at anvende ansøgningskemaet. Kommunen/tilbuddet kan således vælge at anvende eget skema eller ansøgningsformular.

Indberetning - hvordan

Hvis det er en Gribskov borger, så skal indberetningen sendes:

- Til myndighed:
 - For borgere tilknyttet CSI til socialeindsatser@gribskov.dk
 - For borgere tilknyttet CSO til sundhedogsomsorg@gribskov.dk
- med sikker post til Socialtilsyn Hovedstaden (socialtilsyn@frederiksberg.dk), hvis borgeren har ophold i et tilbud, som er underlagt tilsyn fra Socialtilsyn Hovedstaden og
- til Borgerens egen handlekommune (sikker post), hvis denne er en anden end Gribskov Kommune eller til Regionen, hvis borgeren har ophold i et regionalt botilbud. Se kontaktinfo i borgerens sag i Nexus.

Vejledning til skemaer

Socialstyrelsens vejledning til skemaerne kan ses [her](#)

9. Særligt om advokatbistand, værgemål og bisidder

Advokatbistand

Borgeren har krav på gratis advokatbistand i sager om:

- fastholdelse m.v. efter §§ 124d og 136d. Der er tale om akut magtanvendelse, og tilbud om advokat gives derfor senest samtidig med vejledning til borger om muligheden for at klage til kommunen samt muligheden for domstolsprøvelse. Personalelederen sikrer denne vejledning.
- optagelse i særlige botilbud uden samtykke efter servicelovens § 129, stk. 1 og § 129a, hvor tilbud om advokat gives, når det besluttet at udfærdige indstilling om optagelse i særligt botilbud.

Efter § 9 i [magtanvendelsesbekendtgørelsen](#) har kommunen pligt til at benytte de advokater, der er udpeget af Familieretshuset. Dog kan den, der iværksættes foranstaltninger over for, efter § 10 i bekendtgørelsen altid vælge sin egen advokat, men kommunen skal i så fald påse, at en advokat, som er privat antaget, ikke bliver inhabil på grund af forholdet mellem klienten og klientens ægtefælle, pårørende m.fl.

NB! Pårørende eller andre kan ikke pege på en advokat på borgerens vegne.

Udgiften til advokat i form af salær og transport afholdes af myndighed.

Værgemål

Der er i visse situationer pligt til at være opmærksom på, om og hvornår der er behov for at beskikke en værge til den borger, der ydes en indsats over for. Anmodningen skal rettes til Familieretshuset. Det kan være situationer, hvor den pågældende lider af en sindssygdom, svær demens, hæmmet psykisk udvikling eller anden form for alvorligt svækket helbred, som kan være fx hjerneblødninger, hjernesvind eller andre former for hjerneskade, der gør, at den pågældende ikke er i stand til at varetage sine anliggender.

I sager om indgreb i form af magtanvendelse efter § 125, §§ 128-128 c, § 136 a, stk. 3, § 137 b og § 137 c, stk. 2, skal kommunen i forbindelse med sagsbehandlingen indhente bemærkninger fra pårørende og en eventuel beskikket værge. Formålet hermed er at give den pågældende en særlig retsgaranti, men det er ikke hensigten, at værgeren eller den pårørende skal foretage en pædagogisk eller lægefaglig vurdering.

Har borgeren ikke allerede en værge, skal kommunen i sager om optagelse i særligt botilbud sørge for, at en sådan beskikkes. Ansøgning om værgemål fremsendes til Familieretshuset senest sammen med indstillingen om optagelse i et særligt botilbud. Der henvises til Familieretshusets vejledning om værgemål for voksne. Se mere [her](#).

Bisidder

Advokatbistand og værgemål udelukker ikke borgeren fra at benytte en bisidder, der kan være til støtte for den pågældende under sagen.

Retten til at have en bisidder fremgår af forvaltningslovens § 8. Den, der er part i en sag, har på ethvert tidspunkt af sagens behandling adgang til at lade sig repræsentere eller bistå af andre. Vi skal af egen drift vejlede borgeren om, at vedkommende har mulighed for at lade sig bistå, men forvaltningslovens regler forpligter os ikke til at sørge for en bisidder eller repræsentant for den, som er part i en sag.

10. Afgrænsning til sundhedslov

Sundhedsloven gælder alle steder, hvor der udføres sundhedsmæssige opgaver, herunder i hjemmet, i plejeboliger og i andre boformer.

Enhver form for behandling kræver et samtykke fra borgeren på grundlag af fyldestgørende information. Det vil sige et informeret samtykke. Et samtykke til behandling og pleje er kun gyldigt, hvis personen er i stand til at forstå den information, der bliver givet, og er i stand til at træffe en beslutning på det grundlag.

Hvis borgeren varigt mangler evnen til at give samtykke, kan værgeren eller de pårørende give samtykke til behandling.

Hvis en voksen borger, der ikke selv er i stand til at give samtykke til behandling, udtrykker modstand i ord eller handling, kan man uanset samtykke fra de nærmeste pårørende eller en værge ikke gennemtvinge behandlingen, medmindre der er tale om en livstruende eller tilsvarende alvorlig situation.

Det vil sige, at hvis en borger ikke ønsker at indtage sin medicin, eller tage imod tandbehandling eller anden sundhedsmæssig behandling, så må behandlingen ikke gennemføres med tvang. Sundhedsloven åbner ikke mulighed for, at man kan behandle en voksen borger mod dennes vilje.

Der er **ikke** hjemmel i sundhedsloven (og heller ikke i serviceloven) til at foretage skjult medicinering, fx i form af, at personalet skjuler medicinen i maden.

Gribskov Kommune har i august 2019 stillet nogle konkrete spørgsmål i form af 2 cases til Sundheds- og Ældreministeriet om forståelsen af afgrænsningen til sundhedsloven.

En borger skærer sig med et potteskår. Borger er på et botilbud. Der tilkaldes vagtlæge for at lime såret. Borger gør modstand, da borger bliver bange. Vagtlæge beslutter, at borger skal fastholdes, så såret kan syes. Det er en pædagog, der bliver bedt om at fastholde.

Et andet eksempel kan være en borger på et botilbud, der skal have tage nogle prøver. Ambulancefolk tilkaldes, fordi borger skal tilses. Borger gør modstand mod at få taget prøver.

Pædagogen fastholder borger, sådan at borger ikke kan løsne måleapparatet mens, undersøgelsen foregår.

Begge borgere betegnes varigt inhabile.

Sundheds- og Ældreministeriet har den 1. oktober 2019 svaret således på spørgsmålene:

”I dit første eksempel skærer en varigt inhabil borger sig på et potteskår, og det vurderes nødvendigt at fastholde borgeren for at kunne sy såret. Her vil reglerne i tvangsbehandlingsloven skulle følges. Det skyldes, at tvangen (fastholdelsen) sker med henblik på sundhedsfaglig behandling (syning af såret). Det skal i forlængelse heraf understreges, at fastholdelsen af borgeren med henblik på tvangsmæssig behandling (syningen af såret) kun må ske, såfremt tvangsbehandlingslovens betingelser, som nævnt ovenfor, er opfyldt.

I dit andet eksempel skal en varigt inhabil borger have taget nogle prøver, som borgeren modsætter sig. I dette tilfælde vil tvangsbehandlingslovens regler ligeledes være relevante at overveje, hvis prøverne er af en sådan betydning, at en læge har vurderet, at en undladelse af tage prøverne (og behandle borgeren ud fra prøveresultaterne) ud fra en sundhedsfaglig vurdering vil føre til, at patientens helbred eller sundhedstilstand bliver væsentligt forringet, og hvis det – på baggrund af en helhedsvurdering – fremstår som den bedste løsning for patienten. Det vil således, ligesom ovenstående eksempel, bero på en konkret vurdering fra en læge eller en tandlæge, om betingelserne i loven er opfyldt.

Beslutning om anvendelse af tvang efter tvangsbehandlingslovens regler skal tilføres en tvangsprotokol med angivelse af beslutningens indhold og begrundelsen derfor, jf. lovens § 15. Endvidere skal den læge eller tandlæge, der træffer beslutning om anvendelse af tvang, vejlede den nærmeste pårørende, værger eller fremtidsfuldmægtigen, som samtykker til tvangen, om mulighederne for at indbringe klage for Tvangsbehandlingsnævnet, jf. § 4 i lov om klage- og erstatningsadgang inden for sundhedsvæsenet.

Endelig skal lægens eller tandlægens beslutning om anvendelse af tvang efter loven indberettes til Sundhedsdatastyrelsen, jf. lovens § 16.”

Vær derfor altid opmærksom på, om der er tale om behandling efter Sundhedsloven eller indsatser efter Serviceloven.

11. Årsberetning

Kommunalbestyrelsen (i handlekommunen) er efter [magtanvendelsesbekendtgørelsen](#) forpligtet til at følge udviklingen i anvendelsen af magt og andre indgreb i den personlige frihed. Formålet er at sikre en vurdering af behovet for opfølgning.

CSO og CSI sikrer, at der hvert år udarbejdes en årsberetning til ÆSS og kommunalbestyrelsen. Årsberetningen laves på baggrund af de konkrete indberetninger.

Bilag A Instruks for husorden (servicelovens § 123)

1. Formålet med reglerne

Husordener efter § 123 kan angive generelle retningslinjer for ophold og adfærd i fællesarealer og medvirke til at understøtte trivsel og tryghed i fællesskabet.

Baggrunden for bestemmelsen er et ønske om at gøre magtanvendelsesreglerne tydeligere end tidligere. Før var området ureguleret, og det førte til, at der i nogle tilfælde blev fastsat husordener, som gik videre, end hvad formålet tilsagde, og som derfor ikke var lovlige.

Præciseringen udsprang også af et ønske om, at magtanvendelsesreglerne skal tage hensyn til fællesskabet og de andre beboere i bo- og dagtilbuddet og til personalet. I den forbindelse er det vigtigt med et styrket fokus på kollektive rettigheder, fordi én persons rettigheder kan betyde en indskrænkning i en anden persons rettigheder.

2. Hvor gælder reglerne

Lederen af et bo- eller dagtilbud kan fastsætte en husorden, der angiver de nærmere regler og retningslinjer for ophold på bo- eller dagtilbuddets fællesarealer. Fællesarealerne er de arealer, som anvendes til fælles aktiviteter for beboerne. Husordenerne gælder dermed *ikke* i beboerens egen bolig. Med beboerens egen bolig menes beboerens selvstændige bolig, som anvendes til boligformål.

Det er kun bo- og dagtilbud, hvor der opholder sig borgere med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, som fx mennesker med udviklingshæmning eller demens, der vil være omfattet af den foreslåede bestemmelse. Hermed menes fx midlertidige boformer efter servicelovens § 107, længerevarende boformer efter servicelovens § 108, plejehjem o. lign. efter servicelovens § 192 og andre tilsvarende boformer, hvor hjælpen udgår fra servicearealer, og der er fast tilknyttet personale.

Med dagtilbud menes beskyttet beskæftigelse efter servicelovens § 103, aktivitets- og samværstilbud efter servicelovens § 104 og aflastningstilbud efter servicelovens § 84.

Det pågældende bo- eller dagtilbud er omfattet af bestemmelsen, uanset om det drives af kommunen, regionen eller af en privat leverandør.

Bemærk, at almene plejeboliger efter almenboliglovens § 5, stk. 2, ikke er omfattet af bestemmelsen, da disse boformer er omfattet af reglerne i almenboliglovens § 40.

3. Betingelser

Husordener efter § 123 er kun vejledende. Det betyder, at de ikke kan danne grundlag for magtanvendelse eller andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for borgerne.

Husordenerne har således karakter af faktisk forvaltningsvirksomhed.

Ved fastsættelse af husordener vil proportionalitetsprincippet skulle overholdes. Reglerne, der fastsættes i husordenen, må ikke indsnævre den personlige frihed eller privatlivets fred uforholdsmæssigt eller på anden måde være byrdefulde.

Rammerne i husordenen skal tage højde for, at mennesker med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne kan have særlige udfordringer i forhold til at kunne leve op til en husorden.

Beboerne i bo- eller dagtilbuddet og deres pårørende skal inddrages i udarbejdelsen af husordenen. Beboeren skal inddrages, i det omfang det kan lade sig gøre under hensyn til

beboerens funktionsnedsættelse. Derudover skal beboerens pårørende inddrages, såfremt beboeren har pårørende.

Bo- eller dagtilbuddets ledelse eller personale skal gøre personer, der har taget ophold i bo- eller dagtilbuddet, bekendt med husordenen, således at personerne kan indrette sig efter den.

4. Eksempel

Eksempler på forhold, der kan reguleres i en husorden, er regler om, at beboerne så vidt muligt skal sørge for at holde fællesarealerne ryddelige, fx ved hver aften at tage sine egne ting med tilbage til sit værelse, og regler om, at der ikke må ses TV eller spilles musik på fællesarealerne efter kl. 22.

Eksempler på forhold, der *ikke* kan reguleres i en husorden, er regler om, at personalet må åbne beboernes post uden beboerens samtykke, og regler om, at beboerne ikke må forlade botilbuddet. Baggrunden herfor er, at der er tale om indgribende foranstaltninger, som udgør indgreb i de grundlovssikrede rettigheder om hhv. boligens ukrænkelighed (brud på posthemmeligheden, grundlovens § 72) og frihedsberøvelse (grundlovens § 71).

Se bilag til [magtanvendelsesvejledningen](#) for eksempel på en husorden.

5. Registrering og indberetning

Fastsættelse af husorden er *ikke* magtanvendelse, og foranstaltningen skal ikke registreres og indberettes.

6. Klageadgang

Der er ikke klageadgang efter servicelovens § 133 – hverken til Ankestyrelsen eller kommunalbestyrelsen.

7. Udarbejdelse af § 135 handleplan

Der skal ikke udarbejdes § 135-handleplan.

Bilag B Instruks for Fysisk guidning (servicelovens § 124b)

1. Formålet med reglerne

Plejepersonalet kan anvende fysisk guidning over for borgere som led i omsorgen, herunder for at sikre tryghed og trivsel på bo- og dagtilbud.

Fysisk guidning kan anvendes af hensyn til borgeren selv for at sikre dennes tryghed og værdighed eller af hensyn til andre i situationer, hvor borgerens adfærd er grænseoverskridende eller konfliktskabende, eller i situationer, hvor en borger på et bo- eller dagtilbud er gået ind i en anden borgers egen bolig, uden at den anden borger ønsker det.

2. Hvor gælder reglerne?

§124 b kan bruges både i bo- og dagtilbud, herunder i almene plejeboliger efter almenboligloven, som i borgers eget hjem, når borger får hjælp og støtte i hjemmet.

Med botilbud menes fx midlertidige boformer efter servicelovens § 107, længerevarende boformer efter servicelovens § 108, almene plejeboliger efter almenboliglovens § 5, stk. 2, plejehjem o. lign. efter servicelovens § 192, friplejeboliger efter friplejeboligloven og andre tilsvarende boformer, hvor hjælpen udgår fra servicearealer, og der er fast tilknyttet personale.

Med dagtilbud menes beskyttet beskæftigelse efter servicelovens § 103, aktivitets- og samværstilbud efter servicelovens § 104 og aflastningstilbud efter servicelovens § 84.

Det er uden betydning for anvendelsesområdet, om det pågældende bo- eller dagtilbud drives af kommunen, regionen eller af en privat leverandør.

Bestemmelserne kan også bruges under udflugt.

3. Hvad indebærer fysisk guidning?

Fysisk guidning kan fx bestå i at lægge en arm om skulderen af en borger for at angive, at man ønsker, at personen skal følge med.

Fysisk guidning kan også bestå i at tage borgerens hånd og føre borgeren med sig til et andet rum. Det kan fx være relevant i situationer, hvor der er uoverensstemmelse mellem borgerens ageren og ønsker og personalets faglige vurdering af, hvad der er det bedste for den pågældende.

Fysisk guidning må *ikke* indebære fastholdelse. Personalet skal stoppe guidningen, hvis personen gør modstand.

4. Betingelser

Følgende betingelser *skal* være opfyldt for, at fysisk guidning jf. § 124 b, lovligt kan anvendes overfor en borger:

- Borgeren har en dokumenteret betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, og han/hun er visiteret til hjælp (§§ 83-87 eller §§ 101-104).
- Fysisk guidning sker af hensyn til borger selv for at sikre dennes tryghed og værdighed eller af hensyn til andre i situationer. "Andre" omfatter alle, der opholder sig på bo- eller dagtilbuddet, fx beboere, besøgende og personale

- Fysisk guidning kan ske, når personens adfærd er grænseoverskridende eller konfliktskabende, eller i situationer, hvor en beboer på et bo- eller dagtilbud er gået ind i en anden beboers egen bolig, uden at den anden beboer ønsker det.
- Fysisk guidning kan først bruges, når personalet forgæves har forsøgt at løse situationen med socialpædagogisk indsats. Principper om proportionalitet og skånsomhed skal overholdes.

Der er tale om faktisk forvaltningsvirksomhed, og der skal *ikke* træffes forudgående afgørelse. Borger skal dog vejledes om sin mulighed for at klage. Se afsnittet om klagevejledning.

5. Eksempel

Et eksempel på en situation, som er omfattet af § 124 b, er, at en pædagog har forsøgt at overtale en beboer på et botilbud, som spiller mundharmonika i fællesrummet til stor gene for tre andre beboere, der ser fjernsyn i fællesrummet, til at gå med ud i køkkenet. Da overtalelsen ikke lykkes, lægger pædagogen en hånd på beboerens skulder og fører personen stille og roligt væk fra fællesrummet og ud i køkkenet. Der vil her være tale om fysisk guidning.

Hvis beboeren gør modstand, således at pædagogen er nødt til at anvende fysisk magt, fx ved at fastholde personen, er der *ikke* hjemmel i § 124 b til at fortsætte handlingen.

Der kan alene fastholdes, hvis betingelserne for fysisk magtanvendelse efter § 124 d er opfyldt eller, i forhold til personer, hvor funktionsnedsættelsen er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse (fx personer med demens), hvis betingelserne for fastholdelse m.v. ved meget grænseoverskridende eller meget konfliktskabende adfærd efter § 136 d er opfyldt.

Et andet eksempel

Karen går ofte ind til Gerda og vil ikke forlade Gerdas bolig, selvom Gerda siger, hun skal gå. Når personalet forsøger at føre Karen væk, bliver hun vred. Hvad skal medarbejderen gøre?

Der kan være forskellige årsager til, at Karen vil ind i Gerdas bolig. Det er vigtigt at finde årsagen til dette, så personalet kan tilrettelægge en målrettet pædagogisk indsats. Det kan fx være, at Karen tror, det er hendes egen bolig. I så fald skal personalet motivere Karen til at komme ud af boligen med fokus på, om der er noget særligt, Karen søger efter i Gerdas bolig.

Personalet skal således, forinden der iværksættes indgreb, undersøge om der er et mønster og finde ud af, hvordan det kan undgås med pædagogiske indsatser. Personalet skal derfor have en viden om og forståelse af Karens handlinger, forinden de bliver nødt til f.eks. at tage fat om Karens arm (fastholdelse/tilbageholdelse m.v. efter §§ 124 d eller 136 d).

Her kan det overvejes, om en kropsstøtte (fysisk guidning efter § 124 b) er tilstrækkelig til at få Karen hjulpet ud af Gerdas bolig. Personalet skal være opmærksom på, at fastholdelse/tilbageholdelse forudsætter, at betingelserne i servicelovens §§ 124 d eller 136 d er opfyldt, samt at fastholdelse/tilbageholdelse altid skal være så kortvarigt som muligt, jf. § 124, stk. 5.

6. Registrering og indberetning

Fysisk guidning er ikke magtanvendelse, og foranstaltningen skal derfor ikke registreres og indberettes.

7. Klageadgang

Der er klageadgang til Kommunalbestyrelsen efter servicelovens § 133.

Personalelederen skal derfor vejlede borger om sine mulighed for at klage.

8. Udarbejdelse af § 135 handleplan

Der skal ikke udarbejdes § 135-handleplan.

Bilag C Instruks for Afværgehjælp (servicelovens §124 c)

1. Formålet med reglerne?

Personalet kan kortvarigt fastholde eller føre en person væk fra en situation, når det er nødvendigt for at afværge, at vedkommende forårsager væsentlig ødelæggelse af indbo eller andre værdier.

Afværgehjælp kan anvendes akut, dvs. uden forudgående afgørelse fra myndighed.

Indgrebet har karakter af faktisk forvaltningsvirksomhed.

2. Hvor gælder reglerne?

Bestemmelsen finder anvendelse i såvel bo- og dagtilbud som i borgerens eget hjem, i tilfælde hvor borgeren ikke bor på botilbud eller opholder sig i et dagtilbud, men modtager hjælp og støtte i sit eget hjem.

Med botilbud menes fx midlertidige boformer efter servicelovens § 107, længerevarende boformer efter servicelovens § 108, almene plejeboliger efter almenboliglovens § 5, stk. 2, plejehjem o. lign. efter servicelovens § 192, friplejeboliger efter friplejeboligloven og andre tilsvarende boformer, hvor hjælpen udgår fra servicearealer, og der er fast tilknyttet personale.

Med dagtilbud menes beskyttet beskæftigelse efter servicelovens § 103, aktivitets- og samværstilbud efter servicelovens § 104 og aflastningstilbud efter servicelovens § 84.

Det er uden betydning for anvendelsesområdet, om det pågældende bo- eller dagtilbud drives af kommunen, regionen eller af en privat leverandør.

Bestemmelsen kan også anvendes under udflugter o. lign.

3. Betingelser

Følgende betingelser *skal* være opfyldt for, at afværgehjælp jf. § 124 c, lovligt kan anvendes overfor en borger:

- Borgeren har en dokumenteret betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, og han/hun er visiteret til hjælp (§§ 83-87 eller §§ 101-104).
- Der skal være tale om væsentlig ødelæggelse af fysiske genstande af betydelig økonomisk værdi eller affektionsværdi, der tilhører en anden eller borgeren selv. Der skal i den forbindelse skulle tages højde for den økonomiske værdi eller affektionsværdien af det materielle gode, der er ved at blive ødelagt, ligesom indgrebet altid skal ske under iagttagelse af proportionalitetsprincippet.
- En fastholdelse skal være så kortvarig som muligt og må ikke være af mere indgribende karakter end nødvendigt for at forhindre den skadevoldende handling.
- Det bemærkes, at dyr er omfattet af tingsbegrebet
- Afværgehjælp kan først bruges, når personalet forgæves har forsøgt at løse situationen med socialpædagogisk indsats. Principper om proportionalitet og skånsomhed skal overholdes.
- Afværgehjælp kan anvendes akut, dvs. uden forudgående afgørelse fra myndighed.
- Indgrebet har karakter af faktisk forvaltningsvirksomhed.

4. Registrering og indberetning

Registrering skal foretages straks og senest dagen efter episoden har fundet sted af den medarbejder, der har iværksat benyttet afværgehjælp.

Personalelederen har pligt til at sørge for opfølgning og refleksion, og at indsende indberetningsskemaerne (Socialstyrelsens skema 1) én gang om måneden.

Skema 1 a findes [her](#) eller i Nexus.

Hvis det er en Gribskov borger, så skal indberetningen sendes:

For borgere tilknyttet CSI til socialeindsatser@gribskov.dk

For borgere tilknyttet CSO til sundhedogsomsorg@gribskov.dk

- Journaliseres via SBSYS/NEXUS på borgers sag.
- med sikker post til Socialtilsyn Hovedstaden (socialtilsyn@frederiksberg.dk), hvis borgeren har ophold i et tilbud, som er underlagt tilsyn fra Socialtilsyn Hovedstaden og
- til Borgerens egen handlekommune (sikker post), hvis denne er en anden end Gribskov Kommune eller til Regionen, hvis borgeren har ophold i et regionalt botilbud. Se kontaktinfo i borgerens sag i Nexus.

5. Klageadgang

Der er klageadgang til Kommunalbestyrelsen efter servicelovens § 133.

Personalelederen skal derfor vejlede borger om sine muligheder for at klage.

6. Udarbejdelse af § 135 handleplan

Kommunen har efter servicelovens 135a, stk. 4, jf. stk. 1 pligt til at udarbejde en handleplan for alle personer, overfor hvem der er truffet beslutning om magtanvendelse.

På ældreområdet

Handleplanen udarbejdes af tilbuddet/plejecentret - så vidt muligt i samarbejde med borgeren.

På handicapområdet

Handleplanen udarbejdes af botilbuddet i samarbejde med myndighedsteamet og så vidt muligt i samarbejde med borgeren.

Handleplanens indhold

Handleplanen jf. servicelovens § 141 skal angive:

- formålet med indsatsen således at behovet for indgreb kan afsluttes
- hvilken indsats, der er nødvendig for at opnå formålet
- den forventede varighed af indsatsen

7. Dokumentationskrav

I forbindelse med magtanvendelsen skal følgende punkter dokumenteres i fagsystemet:

- Formålet med magtanvendelsen.

- Hvad der forgæves er gjort/overvejet for at undgå magtanvendelsen
- At der er søgt og opnået forhåndsgodkendelse.
- Hvornår magtanvendelsen er sat i værk.
- Hvilket tilsyn, lederen har besluttet under magtanvendelsen, overvejelserne herom og hvornår der er ført tilsyn

8. Eksempel

Et eksempel på en situation, hvor bestemmelsen om afværgehjælp kan anvendes, er, hvor en botilbudsbeboer tager en anden beboers fotoalbum, som har stor affektionsværdi for den beboer, der ejer det, og begynder at ødelægge det. Her vil personalet kunne fastholde beboeren eller føre beboeren væk for at forhindre yderligere ødelæggelse af fotoalbummet. Men personalet skal først have forsøgt at stoppe situationen med en socialpædagogisk indsats, fx ved at forsøge at overtale beboeren til at lægge fotoalbummet fra sig.

Et eksempel på en situation, hvor bestemmelsen om afværgehjælp ikke lovligt kan anvendes, er, hvor en person sidder og tegner med en permanent sprittusch på et vandglas til en værdi af 4 kr. I denne situation er personalets eneste mulighed således at forsøge at overtale beboeren til at stoppe.

Bilag D Instruks for tryghedsskabende velfærdsteknologi (servicelovens §§ 128a og b samt 136e)

Serviceloven § 128b, giver mulighed at træffe afgørelse om at anvende tryghedsskabende velfærdsteknologi for en person i en afgrænset periode, når der er risiko for personskade, og forholdene i det enkelte tilfælde gør det påkrævet for at afværge denne risiko. Risikoen kan være over for borger selv eller andre.

Der gælder særlige regler for brug af tryghedsskabende velfærdsteknologi ved fx demente. For denne gruppe gælder, at der ikke er tale om magtanvendelse, når sådanne hjælpemidler tages i brug, så længe at borger ikke modsætter sig brugen. Se mere nedenunder.

1. Rådet for Tryghedsskabende Velfærdsteknologi

Rådet er nedsat som led i revisionen af magtanvendelsesreglerne, der gælder fra 2020.

Rådet har til opgave løbende at følge udviklingen af tryghedsskabende, velfærdsteknologiske løsninger. Rådet rådgiver Social- og Indenrigsministeren om tryghedsskabende, velfærdsteknologiske løsningers egnethed i forbindelse med at sikre omsorg og tryghed for borgerne med afsæt i magtanvendelsesreglerne.

Rådet skal minimum én gang om året indstille en positivliste til ministeren. Positivlisten skal indeholde de velfærdsteknologiske løsninger, der kan anvendes efter servicelovens magtanvendelsesregler. På den baggrund udgiver ministeriet en officiel liste over løsninger, når arbejdet er nået så langt

Du kan finde link til Rådets hjemmeside [her](#)

Hvad er tryghedsskabende velfærdsteknologi?

Tryghedsskabende velfærdsteknologi understøtter borgers bevægelsesfrihed, omsorg, værdighed, tryghed og sikkerhed. Teknologierne kan være et godt og tryghedsskabende supplement til den pleje, vi giver borgerne.

Som eksempler på tryghedsskabende velfærdsteknologi kan nævnes (listen er ikke udtømmende):

- GPS
- Faldmåtte
- Trædemåtte
- Sensorgulve
- Ringemåtte

Positivlisten kan ses via linket i afsnittet ovenover.

Der kan aldrig gives tilladelse til videoovervågning af borgerne.

Velfærdsteknologiske løsninger såsom fx spiserobotter, robotstøvsugere og lignende er *ikke omfattet*, da deres formål ikke er tryghedsskabende.

2. Formålet med reglerne

Formålet med brug af tryghedsskabende velfærdsteknologi er både at advare personalet om, at borgeren forlader boligen eller at kunne opspore borgeren, når denne har forladt boligen. fx

Derudover kan tryghedsskabende velfærdsteknologi efter de reviderede magtanvendelsesregler også bruges til at registrere bevægelser/fald i borgers eget hjem, fx ved hjælp af trædemåtte eller sensorgulv. Førhen var det kun lovligt fx at bruge GPS til at registrere og forebygge risikoen for, at borger forlod bo- eller dagtilbuddet.

3. Hvor gælder reglerne?

§ 128b og § 136e kan bruges både i bo- og dagtilbud, herunder i almene plejeboliger efter almenboligloven, som i borgers eget hjem, når borger får hjælp og støtte i hjemmet.

Med botilbud menes fx midlertidige boformer efter servicelovens § 107, længerevarende boformer efter servicelovens § 108, almene plejeboliger efter almenboliglovens § 5, stk. 2, plejehjem o. lign. efter servicelovens § 192, friplejeboliger efter friplejeboligloven og andre tilsvarende boformer, hvor hjælpen udgår fra servicearealer, og der er fast tilknyttet personale.

Med dagtilbud menes beskyttet beskæftigelse efter servicelovens § 103, aktivitets- og samværstilbud efter servicelovens § 104 og aflastningstilbud efter servicelovens § 84.

Det er uden betydning for anvendelsesområdet, om det pågældende bo- eller dagtilbud drives af kommunen, regionen eller af en privat leverandør.

Bestemmelserne kan også bruges under udflugt.

4. Betingelser

Følgende betingelser *skal* være opfyldt og dokumenteret og journaliseret, førend tryghedsskabende velfærdsteknologi jf. § 128b, lovligt kan anvendes som magtanvendelse overfor en borger:

- Borgeren har en dokumenteret betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, og han/hun er visiteret til hjælp (§§ 83-87 eller §§ 101-104).
- Hvis borgeren er i stand til at give informeret samtykke, skal alt, hvad der er muligt, forinden være foretaget, for at opnå borgerens frivillige medvirken til anvendelse af velfærdsteknologi.
- Alle andre muligheder end brug af velfærdsteknologi skal være forgæves afprøvet eller overvejet, fx overvejelser om, hvorvidt ændringer i indretningen af boligen, vil kunne hindre, at borgeren er dørsøgende.
- Tryghedsskabende velfærdsteknologi kan ikke kun bruges til at registrere, at borger forlader sin bolig. Tryghedsskabende velfærdsteknologi kan efter de reviderede magtanvendelsesregler også bruges til at registrere bevægelser/fald i borgers egen bolig.
- Der skal være risiko for, at borgeren, eller andre, vil lide personskade. Der er fx ikke risiko for personskade, hvis borgeren forlader boligen og følger en kendt og sikker rute.
- Der skal foreligge en *konkret* viden om, at borgeren ved at forlade boligen, vil udgøre en risiko for personskade. Det kan fx være konkret viden om, at borgeren ikke er trafiksikker, at borgeren søger stærkt trafikerede områder, at borgeren søger vandhuller og lignende, eller at borgeren ikke kan orientere sig og dermed farer vild.
- Der skal foreligge en *forudgående* tilladelse ved brug af velfærdsteknologiske løsninger. Tilladelsen forudsætter en *konkret og individuel vurdering* af, om den

tryghedsskabende velfærdsteknologiske løsninger er påkrævet for at afværge risikoen for personskade.

- I forhåndsgodkendelsen beskriver myndighedsteamet formålet med anvendelsen af velfærdsteknologi over for den enkelte borger. Derefter er det op til botilbuddet/plejepersonalet at vælge en løsning fra positivlisten, der opfylder formålet.
- Tilladelsen skal være tidsbegrænset og kan gives i op til 12 måneder ad gangen, hvorefter personalelederen kan søge om forlængelse. Perioden afhænger dog af en konkret vurdering. For demente, der selv – eller hvor fremtidsfuldmægtig eller værge - modsætter sig tryghedsskabende velfærdsteknologi, kan tilladelsen gøres tidsbegrænset.
- Akut anvendelse af tryghedsskabende velfærdsteknologi, dvs. uden forudgående tilladelse, kan *kun* ske, hvis betingelserne for udøvelse af nødret er opfyldt.

5. Særligt om demente

Der gælder særlige regler i § 136e for borgere med en erhvervet fremadskridende lidelse, herunder demens.

Her er der ikke tale om magtanvendelse eller et indgreb i selvbestemmelsesretten med mindre borger, fremtidsfuldmægtig eller værge modsætter sig brugen. Forud for brugen skal den borger, fremtidsfuldmægtig eller værge informeres om brugen. Hvis borger, fremtidsfuldmægtig eller værge modsætter sig brugen, kan myndighed træffe afgørelse om brugen. Afgørelsen kan gøres tidsbegrænset.

Demente, som ikke modsætter sig brugen af tryghedsskabende velfærdsteknologi:

Tryghedsskabende velfærdsteknologi må, uden tilladelse fra myndighedsteamet, lovligt bruges overfor demente, som ikke modsætter sig det. Der er ikke tale om magtanvendelse. Der skal og kan dermed ikke søges tilladelse til brugen hos myndighed, ligesom brugen ikke skal registreres eller indberettes.

En eventuel fremtidsfuldmægtig eller værge skal høres forinden ibrugtagning, da de kan modsætte sig på vegne af borger.

Demente, som modsætter sig brugen af tryghedsskabende velfærdsteknologi:

Der skal søges om tilladelse til brugen af tryghedsskabende velfærdsteknologi, som beskrevet i denne instruks. Det samme gælder, hvis borgers fremtidsfuldmægtig eller værge modsætter sig.

Afgørelsen om brug af tryghedsskabende velfærdsteknologi, kan gøres tidsbegrænset.

6. Ibrugtagning, når tilladelsen til magtanvendelsen er givet

Der må kun anvendes tryghedsskabende velfærdsteknologi, der knytter sig til den enkelte borger. Det valgte tryghedsskabende velfærdsteknologi, må *ikke* knytte sig til bo- eller aktivitetstilbuddets øvrige borgere.

Personalet skal løbende vurdere, om der er mulighed for at iværksætte andre foranstaltninger end magtanvendelse via tryghedsskabende velfærdsteknologi.

7. Registrering og indberetning

Forhåndsgodkendt brug af tryghedsskabende velfærdsteknologi skal registreres første gang, den tages i brug, og efterfølgende hver gang borgeren modsætter sig brugen.

Registrering skal foretages straks og senest dagen efter episoden har fundet sted af den medarbejder, der har iværksat brugen af tryghedsskabende velfærdsteknologi.

Personalelederen har pligt til at sørge for opfølgning og refleksion, og at indsende indberetningsskemaerne (Socialstyrelsens skema 1) én gang om måneden.

Skema 1 a findes [her](#) eller i Nexus.

Hvis det er en Gribskov borger, så skal indberetningen sendes:

For borgere tilknyttet CSI til socialeindsatser@gribskov.dk

For borgere tilknyttet CSO til sundhedogsomsorg@gribskov.dk

- Journaliseres via SBSYS/NEXUS på borgers sag.
- med sikker post til Socialtilsyn Hovedstaden (socialtilsyn@frederiksberg.dk), hvis borgeren har ophold i et tilbud, som er underlagt tilsyn fra Socialtilsyn Hovedstaden og
- til Borgerens egen handlekommune (sikker post), hvis denne er en anden end Gribskov Kommune eller til Regionen, hvis borgeren har ophold i et regionalt botilbud. Se kontaktinfo i borgerens sag i Nexus.

8. Klageadgang

Afgørelsen om brug af tryghedsskabende velfærdsteknologi efter § 128b kan påklages til Ankestyrelsen. Klagevejledning skal fremgå af forhåndsgodkendelsen.

Brug af tryghedsskabende velfærdsteknologi over for fx demente efter § 136e er ikke magtanvendelse. I disse tilfælde kan borger derfor kun klage til Kommunalbestyrelsen efter servicelovens § 133. Personalelederen skal derfor for denne gruppe vejlede borger om sin mulighed for at klage.

9. Udarbejdelse af § 135 handleplan

Kommunen har efter SEL 135a, stk. 4, jf. stk. 1 pligt til at udarbejde en handleplan for alle personer, overfor hvem der er truffet beslutning om magtanvendelse.

På ældreområdet

Handleplanen udarbejdes af tilbuddet/plejecentret - så vidt muligt i samarbejde med borgeren.

På handicapområdet

Handleplanen udarbejdes af botilbuddet i samarbejde med myndighedsteamet og så vidt muligt i samarbejde med borgeren.

Handleplanens indhold

Handleplanen jf. SEL § 141 skal angive:

- formålet med indsatsen således at behovet for indgreb kan afsluttes
- hvilken indsats, der er nødvendig for at opnå formålet
- den forventede varighed af indsatsen

10. Dokumentationskrav

I forbindelse med magtanvendelsen skal følgende punkter dokumenteres i fagsystemet:

- Formålet med magtanvendelsen.
- Hvad der forgæves er gjort/overvejet for at undgå magtanvendelsen
- At der er søgt og opnået forhåndsgodkendelse.
- Hvornår magtanvendelsen er sat i værk.
- Hvilket tilsyn, lederen har besluttet under magtanvendelsen, overvejelserne herom og hvornår der er ført tilsyn.

11. Eksempler

Elna har en tendens til at forlade sit hjem i nattøj og med bare fødder om vinteren og fare vild. Her kan fx GPS hjælpe plejepersonalet med at lokalisere borgeren og bringe borger hjem.

Mogens har tendens til at stå op om natten og slå hovedet ind i væggen, fordi han er bange for mørke. Her kan en teknologisk løsning i form af en faldmåtte foran borgers seng kunne alarmere personalet om, at borger er stået ud af sengen og formentlig har brug for hjælp.

Bilag E – Instruks for brug af særlige døråbnere (servicelovens § 125)

Serviceloven § 125, giver mulighed at bruge særlige døråbnere ved yderdøre for en eller flere personer i en afgrænset periode, når der er nærliggende risiko for, at en eller flere personer ved at forlade bo- eller dagtilbuddet udsætter sig selv eller andre for at lide personskade, og forholdene i det enkelte tilfælde gør det påkrævet for at afværge denne risiko.

Alle andre muligheder skal være forgæves afprøvet eller overvejet, herunder overvejelser om, hvorvidt ændringer i indretningen af boligen i bo- eller dagtilbuddet, vil kunne hindre, at borgeren er dørsøgende.

Hvis borgeren er i stand til at give informeret samtykke, skal alt, hvad der er muligt, forinden være foretaget, for at opnå borgerens frivillige medvirken til anvendelse af de særlige døråbnere.

1. Hvad er særlige døråbnere?

Der er kun tale om påsætning af en forsinkende faktor på døren, hvis formål er at gøre personalet opmærksomt på, at en beboer er ved at forlade botilbuddet.

Der er ikke tale om aflåsning (se instruks om låsning og sikring af yderdøre og vinduer).

Efter [magtanvendelsesbekendtgørelsens](#) § 3, stk. 2, omfatter de særlige døråbnere dobbelte dørgreb, dobbelttryk for døråbning og lignende.

2. Hvor gælder reglerne?

Reglerne i § 125 om de særlige finder kun anvendelse i bo- og dagtilbud, herunder i almene plejeboliger efter almenboligloven.

Reglerne kan altså ikke anvendes i borgers eget hjem.

Med botilbud menes fx midlertidige boformer efter servicelovens § 107, længerevarende boformer efter servicelovens § 108, almene plejeboliger efter almenboliglovens § 5, stk. 2, plejehjem o. lign. efter servicelovens § 192, friplejeboliger efter friplejeboligloven og andre tilsvarende boformer, hvor hjælpen udgår fra servicearealer, og der er fast tilknyttet personale.

Med dagtilbud menes beskyttet beskæftigelse efter servicelovens § 103, aktivitets- og samværstilbud efter servicelovens § 104 og aflastningstilbud efter servicelovens § 84.

Det er uden betydning for anvendelsesområdet, om det pågældende bo- eller dagtilbud drives af kommunen, regionen eller af en privat leverandør.

3. Lovens betingelser for brug af særlige døråbnere

Følgende betingelser skal være opfyldt og dokumenteret i NEXUS/SBSYS, før særlige døråbnere lovligt vil kunne anvendes som magtmiddel i forhold til en borger.

- borgeren har en dokumenteret betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, og han/hun er visiteret til hjælp (§§ 83-87 eller §§ 101-104).
- Hvis borgeren er i stand til at give informeret samtykke, skal alt, hvad der er muligt, forinden være foretaget for at opnå borgerens frivillige medvirken til anvendelse af særlige døråbnere.

- Borger bor på et bo- eller dagtilbud (dvs. ikke i eget hjem)
- Alle andre muligheder end brug af særlige døråbnere skal være forgæves afprøvet eller overvejet, herunder overvejelser om, hvorvidt ændringer i indretningen af boligen vil kunne hindre, at borgeren er dørsøgende.
- Formålet med brug af særlige døråbnere er, at borgeren forsinkes i sin handling. Der må ikke anvendes særlige døråbnere med henblik på helt at forhindre borgeren i at komme ud.
- Der skal være nærliggende risiko for, at borgeren, eller andre, vil lide væsentlig personskade ved at borgeren forlader boligen.
- Der skal foreligge en konkret viden om, at borgerens forladelse af boligen, vil indebære en nærliggende risiko for væsentlig personskade. Eksempelvis en konkret viden om, at borgeren ikke er trafiksikker, at borgeren søger stærkt trafikerede områder, at borgeren søger vandhuller og lignende eller at borgeren ikke kan orientere sig og dermed farer vild.
- Brugen af en særlig døråbner skal være absolut påkrævet for at afværge en nærliggende risiko for, at borgeren eller andre vil lide væsentlig personskade ved at borgeren forlader boligen.
- Der skal foreligge en forudgående tilladelse fra myndighed på anvendelse af særlige døråbnere. Tilladelsen skal være tidsbegrænset. Godkendelsen kan gives i op til 12 måneder ad gangen, hvorefter der kan søges forlængelse, jf. [magtanvendelsesbekendtgørelsens](#) § 3, stk. 1. Personalet på bo- eller dagtilbuddet skal dog være opmærksom på, om der i løbet af de 12 måneder sker en ændring i borgerens situation, herunder funktionsevne, som gør, at betingelserne for anvendelse af særlige døråbnere ikke længere er til stede. Skulle dette være tilfældet, skal personalet øjeblikkeligt ophøre med at anvende den særlige døråbner. Her kan anvendes skema 3. Skema 3 findes [her](#) eller i Nexus.

4. Ibrugtagning (når tilladelsen fra myndighed er givet)

En særlig døråbner kan kun lovligt anvendes på yderdøre og kun som en forsinkende foranstaltning (fx dobbelt dørgrab, dobbelt tryk for døråbning mv). Der skal altid samtidig etableres en tilkaldefunktion ved døren, så beboere eller besøgende, der ikke selv kan finde ud af at åbne døren, kan tilkalde personale, der kan åbne døren. Anvendelse af særlige døråbnere vil således alene kunne føre til tilbageholdelse, hvis betingelserne i §§ 124 d eller 136 d om bl.a. tilbageholdelse er opfyldt.

Egentlige aflåsningssystemer er ikke tilladte. Det gælder også kodelåse.

Personalet skal løbende vurdere, om der er mulighed for at iværksætte andre foranstaltninger end magtanvendelse via særlige døråbnere.

5. Registrering og indberetninger

Godkendt brug af særlige døråbner skal registreres første gang, når den særlige døråbner monteres.

Registreringen skal foretages straks og senest dagen efter af den medarbejder, der har iværksat monteringen af den særlige døråbner. Lederen har pligt til at sørge for opfølgning og refleksion, og at indsende indberetningsskemaerne (Socialstyrelsens skema 1 a) én gang om måneden.

Skema 1 a findes [her](#) eller i Nexus.

Hvis det er en Gribskov borger, så skal indberetningen sendes:

For borgere tilknyttet CSI til socialeindsatser@gribskov.dk

For borgere tilknyttet CSO til sundhedogsomsorg@gribskov.dk

- Journaliseres via SBSYS/NEXUS på borgers sag.
- med sikker post til Socialtilsyn Hovedstaden (socialtilsyn@frederiksberg.dk), hvis borgeren har ophold i et tilbud, som er underlagt tilsyn fra Socialtilsyn Hovedstaden og
- til Borgerens egen handlekommune (sikker post), hvis denne er en anden end Gribskov Kommune eller til Regionen, hvis borgeren har ophold i et regionalt botilbud. Se kontaktinfo i borgerens sag i Nexus.

6. Klageadgang

Anvendelsen af de særlige døråbner kan påklages til Ankestyrelsen, jf. § 133, stk. 2. Klagevejledning skal derfor fremgå af forhåndsgodkendelsen.

7. Udarbejdelse af § 135 handleplan

Kommunen har efter § 135a, stk. 4, jf. stk. 1 pligt til at udarbejde en handleplan for alle personer, overfor hvem der er truffet beslutning om magtanvendelse.

På ældreområdet

Handleplanen udarbejdes af tilbuddet/plejecentret - så vidt muligt i samarbejde med borgeren.

På handicapområdet

Handleplanen udarbejdes af botilbuddet i samarbejde med myndighedsteamet og så vidt muligt i samarbejde med borgeren.

Handleplanens indhold

Handleplanen jf. servicelovens § 141 skal angive:

- formålet med indsatsen således at behovet for indgreb kan afsluttes
- hvilken indsats, der er nødvendig for at opnå formålet
- den forventede varighed af indsatsen

8. Dokumentationskrav

I forbindelse med magtanvendelsen skal følgende punkter dokumenteres i NEXUS/SBSYS:

- Formålet med magtanvendelsen.

- Hvad der forgæves er gjort/overvejet for at undgå magtanvendelsen
- At der er søgt og opnået forhåndsgodkendelse.
- Hvornår magtanvendelsen er sat i værk.
- Hvilket tilsyn, lederen har besluttet under magtanvendelsen, overvejelserne herom og hvornår der er ført tilsyn.

9. Omsorgsmidler (herunder indretning af boligen)

Foranstaltninger, som udelukkende iværksættes med henblik på at skabe øget tryghed eller forhindre skader og som ikke samtidig, mod borgerens vilje, forhindrer denne i at flytte sig fra et sted til et andet, er ikke magtanvendelse – men er det, man kalder omsorgspligt.

Eksempler kan være brug af vindspil ved hoveddøren, brug af butiksklokke ved hoveddøren mv., som øger personalets opmærksomhed, når hoveddøren åbnes eller en særlig indretning i boligen, brug af særlige farver, planter mv. i indretningen af boligen, som øger borgerens tryghed i boligen. Det bemærkes, at det ikke er magtanvendelse at låse hoveddøren i det omfang, man normalt holder disse døre låst for at forhindre tyveri eller besøg af uvedkommende. Dette gælder både i dag- og nattetimerne. Beboerne skal dog kunne åbne døren indefra eller kunne tilkalde hjælp til at åbne døren.

Tryghedsskabende foranstaltninger må dog ikke bruges mod borgerens vilje eller for at forhindre borgeren i "med vilje" at forlade boligen. Så bruges det nemlig som et magtmiddel, og det vil under alle omstændigheder være ulovligt.

Bilag F Instruks for låsning og sikring af yderdøre (servicelovens § 128C)

1. Formålet med reglerne

Formålet med at kunne få godkendt brugen af låsning og sikring af yderdøre er at forhindre sårbare personer i at komme til skade. Personalet på et botilbud skal derfor kunne låse eller på anden vis sikre yderdøre eller vinduer til beboerens egen bolig, når det er godkendt. Dermed sikres borgers omsorg, sikkerhed og tryghed.

Aflåsningen må *ikke* have karakter af frihedsberøvelse. Det er derfor ikke tilladt at låse døren mellem borgers egen bolig og botilbuddets indendørs fællesarealer.

Hvis boligerne i botilbuddet ligger selvstændigt, vil reglen ikke kunne bruges. Der skal være adgang til fællesarealer.

2. Betingelser for låsning og sikring af yderdøre

Følgende betingelser skal være opfyldt og dokumenteret i NEXUS/SBSYS før, i lovligt kan bruge låsning og sikring af yderdøre som magtmiddel i forhold til en borger.

- borgeren har en dokumenteret betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, og han/hun er visiteret til hjælp (§§ 83-87 eller §§ 101-104)
- Hvis borgeren er i stand til at give informeret samtykke, skal alt, hvad der er muligt, forinden være foretaget for at opnå borgerens frivillige medvirken til låsning og sikring
- Borger bor på et bo- eller dagtilbud, herunder i almene plejeboliger efter almenboligloven (dvs. ikke i eget hjem)
- Alle andre muligheder end låsning eller sikring skal være forgæves afprøvet eller overvejet, herunder overvejelser om, hvorvidt ændringer i indretningen af boligen vil kunne hindre, at borgeren er dørsøgende
- Låsning/sikring skal være så kortvarig som mulig
- Der skal altid være en uaflåst dør i beboerens egen bolig. Baggrunden herfor er borgerens frie færden og hensyn til brandsikkerhed
- Låsning/sikring skal være påkrævet for at afværge en risiko for, at borgeren eller andre vil lide personskade ved at borgeren forlader boligen. Eksempelvis en konkret viden om, at borgeren ikke er trafiksikker, at borgeren søger stærkt trafikerede områder, at borgeren søger vandhuller og lignende eller at borgeren ikke kan orientere sig og dermed farer vild
- Der skal foreligge en forudgående tilladelse fra myndighed på anvendelse af låsning og sikring af yderdøre. Tilladelsen skal være tidsbegrænset. Godkendelsen kan gives i op til 12 måneder ad gangen, hvorefter der kan søges forlængelse, jf. [magtanvendelsesbekendtgørelsens](#) § 6, stk. 1

Personalet på bo- eller dagtilbuddet skal dog være opmærksom på, om der i løbet af de 12 måneder sker en ændring i borgerens situation, herunder funktionsevne, som gør, at betingelserne for anvendelse af låsning og sikring ikke længere er til stede. Skulle dette være tilfældet, skal personalet øjeblikkeligt ophøre med at låse eller sikre yderdøre. Her kan anvendes skema 3. Skema 3 findes [her](#) eller i Nexus.

3. Hvor gælder reglerne?

Reglerne i § 128c om låsning og sikring af yderdøre finder kun anvendelse i bo- og dagtilbud, herunder i almene plejeboliger efter almenboligloven.

Reglerne kan altså ikke anvendes i borgers eget hjem.

Med botilbud menes fx midlertidige boformer efter servicelovens § 107, længerevarende boformer efter servicelovens § 108, almene plejeboliger efter almenboliglovens § 5, stk. 2, plejehjem o. lign. efter servicelovens § 192, friplejeboliger efter friplejeboligloven og andre tilsvarende boformer, hvor hjælpen udgår fra servicearealer, og der er fast tilknyttet personale.

Med dagtilbud menes beskyttet beskæftigelse efter servicelovens § 103, aktivitets- og samværstilbud efter servicelovens § 104 og aflastningstilbud efter servicelovens § 84.

Det er uden betydning for anvendelsesområdet, om det pågældende bo- eller dagtilbud drives af kommunen, regionen eller af en privat leverandør.

4. Hvilke døre og vinduer kan låses/sikres?

Myndighed kan godkende låsning og sikring af yderdøre. Afgørelsen træffes over for den enkelte borger og kan kun indebære sikring af vinduer eller aflåsning af yderdøre til beboerens egen bolig, dvs. terrassedøre, altandøre, havelåger o.lign.

Afgørelsen kan ikke indebære aflåsning af døren mellem beboerens egen bolig og tilbuddets indendørs fællesarealer. Låsning/sikring kan kun ske af døre og vinduer til udendørsarealer.

Bestemmelsen omhandler borgers egen bolig og hjemler dermed ikke låsning/sikring af hoveddøren på botilbuddet. Det bemærkes, at det ikke er magtanvendelse at låse hoveddøren i det omfang, man normalt holder disse døre låst for at forhindre tyveri eller besøg af uvedkommende. Dette gælder både i dag- og nattetimerne. Beboerne skal dog kunne åbne døren indefra eller kunne tilkalde hjælp til at åbne døren.

5. Ibrugtagning af godkendelse

Låsning og sikring af døre/vinduer kan kun lovligt anvendes på yderdøre/vinduer i borgers egen bolig i bo- eller botilbuddet.

Der kan bruges forskellige genstande til aflåsningen, fx dørlåse og hasper.

Personalet skal løbende vurdere, om der er mulighed for at iværksætte andre foranstaltninger end magtanvendelse ved låsning/sikring.

6. Frister

Der skal ligge en forudgående tilladelse fra myndighed på anvendelse af låsning og sikring af yderdøre. Tilladelsen skal være tidsbegrænset. Godkendelsen kan gives i op til 12 måneder ad gangen, hvorefter der kan søges forlængelse, jf. [magtanvendelsesbekendtgørelsens](#) § 6, stk. 1

Personalet på bo- eller dagtilbuddet skal dog være opmærksom på, om der i løbet af de 12 måneder sker en ændring i borgerens situation, herunder funktionsevne, som gør, at betingelserne for anvendelse af låsning og sikring ikke længere er til stede. Skulle dette være tilfældet, skal personalet øjeblikkeligt ophøre med at låse eller sikre yderdøre.

7. Registrering og indberetning

Godkendt brug af låsning og sikring af yderdøre skal registreres første gang, når låsningen/sikringen monteres.

Registreringen skal foretages straks og senest dagen efter af den medarbejder, der har iværksat låsning/sikring. Lederen har pligt til at sørge for opfølgning og refleksion, og at indsende indberetningsskemaerne (Socialstyrelsens skema 1) én gang om måneden.

Skema 1 a findes [her](#) og skema 1 b [her](#) eller i Nexus.

Hvis det er en Gribskov borger, så skal indberetningen sendes:

For borgere tilknyttet CSI til socialeindsatser@gribskov.dk

For borgere tilknyttet CSO til sundhedogsomsorg@gribskov.dk

- Journaliseres via SBSYS/NEXUS på borgers sag.
- med sikker post til Socialtilsyn Hovedstaden (socialtilsyn@frederiksberg.dk), hvis borgeren har ophold i et tilbud, som er underlagt tilsyn fra Socialtilsyn Hovedstaden og
- til Borgerens egen handlekommune (sikker post), hvis denne er en anden end Gribskov Kommune eller til Regionen, hvis borgeren har ophold i et regionalt botilbud. Se kontaktinfo i borgerens sag i Nexus.

8. Klageadgang

Anvendelsen af de særlige døråbnere kan påklages til Ankestyrelsen, jf. § 133, stk. 2. Klagevejledning skal derfor fremgå af forhåndsgodkendelsen.

9. Udarbejdelse af § 135 handleplan

Kommunen har efter § 135a, stk. 4, jf. stk. 1 pligt til at udarbejde en handleplan for alle personer, overfor hvem der er truffet beslutning om magtanvendelse.

På ældreområdet

Handleplanen udarbejdes af tilbuddet/plejecentret - så vidt muligt i samarbejde med borgeren.

På handicapområdet

Handleplanen udarbejdes af botilbuddet i samarbejde med myndighedsteamet og så vidt muligt i samarbejde med borgeren.

Handleplanens indhold

Handleplanen jf. SEL § 141 skal angive:

- formålet med indsatsen således at behovet for indgreb kan afsluttes
- hvilken indsats, der er nødvendig for at opnå formålet
- den forventede varighed af indsatsen

10. Dokumentationskrav

I forbindelse med magtanvendelsen skal følgende punkter dokumenteres i NEXUS/SBSYS:

- Formålet med magtanvendelsen.
- Hvad der forgæves er gjort/overvejet for at undgå magtanvendelsen
- At der er søgt og opnået forhåndsgodkendelse.
- Hvornår magtanvendelsen er sat i værk.
- Hvilket tilsyn, lederen har besluttet under magtanvendelsen, overvejelserne herom og hvornår der er ført tilsyn.

11. Omsorgsmidler (herunder indretning af boligen)

Foranstaltninger, som udelukkende iværksættes med henblik på at skabe øget tryghed eller forhindre skader og som ikke samtidig, mod borgerens vilje, forhindrer denne i at flytte sig fra et sted til et andet, er ikke magtanvendelse – men er det, man kalder omsorgspligt.

Eksempler kan være brug af vindspil ved hoveddøren, brug af butiksklokke ved hoveddøren mv., som øger personalets opmærksomhed, når hoveddøren åbnes eller en særlig indretning i boligen, brug af særlige farver, planter mv. i indretningen af boligen, som øger borgerens tryghed i boligen. Det bemærkes, at det ikke er magtanvendelse at låse hoveddøren i det omfang, man normalt holder disse døre låst for at forhindre tyveri eller besøg af uvedkommende. Dette gælder både i dag- og nattetimerne. Beboerne skal dog kunne åbne døren indefra eller kunne tilkalde hjælp til at åbne døren.

Tryghedsskabende foranstaltninger må dog ikke bruges mod borgerens vilje eller for at forhindre borgeren i "med vilje" at forlade boligen. Så bruges det nemlig som et magtmiddel, og det vil under alle omstændigheder være ulovligt med mindre, der foreligger en godkendelse.

Bilag G Instruks for fastholdelse m.v. (servicelovens § 124d og 136d)

Hvis en person er til fare for sig selv eller andre, kan personalet fastholde, tilbageholde eller føre personen tilbage til sin bolig eller til et andet opholdsrum.

Fastholdelse sker akut og skal indberettes.

Der er tale om faktisk forvaltningsvirksomhed, og der skal ikke træffes forudgående afgørelse. Borger skal dog vejledes om sin mulighed for at klage.

For voksne med demens eller lignende, der udviser meget grænseoverskridende eller konfliktskabende adfærd, er der flere muligheder for fastholdelse. Se hertil afsnittet om § 136d.

1. Lovens betingelser fastholdelse m.v.

Følgende betingelser skal være opfyldt, før en borger kan fastholdes, tilbageholdes eller føres til et andet rum lovligt, vil kunne anvendes som magtmiddel i forhold til en borger:

- Borgeren har en dokumenteret betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, og han/hun er visiteret til hjælp (§§ 83-87 eller §§ 101-104).
- Hvis borgeren er i stand til at give informeret samtykke, skal alt hvad der er muligt, forinden være foretaget for at opnå borgerens frivillige medvirken.
- Formålet med brug af fastholdelse, tilbageholdelse eller føring til andet rum er at hindre, at borger udsætter sig selv eller andre for fare.

Bemærk, at der ikke - som med reglerne fra før 1. januar 2020 - er krav om, at der skal være nærliggende risiko for væsentlig personskade. Betingelsen er således blot, at det er nødvendigt at gribe ind for at varetage omsorgspligten, når der er fare på færde, også selvom denne fare ikke indebærer væsentlig personskade.

- Alle andre muligheder end fastholdelse, tilbageholdelse og føring til andet rum skal være forgæves afprøvet eller overvejet, herunder om faren kan forhindres på anden måde, f.eks. ved beroligelse af borgeren, afledning mm.

Med fastholdelse menes, at personalet kan holde en borger fysisk fast for at forhindre eller afværge fare. Med tilbageholdelse menes, at personalet kan holde en borger fysisk tilbage for at forhindre eller afværge fare. Med føren tilbage til boligen menes, at personalet kan føre en borger fysisk tilbage til borgerens egen bolig på botilbuddet eller til borgerens eget hjem (i tilfælde, hvor borgeren ikke bor på botilbud) for at forhindre eller afværge fare. Med føren til et andet opholdsrum menes, at personalet kan føre en borger fysisk til et andet opholdsrum enten på bo- eller dagtilbuddet eller andet steds for at forhindre eller afværge fare.

Visse indgreb efter bestemmelsen kan have karakter *af frihedsberøvelse*, og derfor kan personer, over for hvem der er foretaget indgreb efter bestemmelsen, for at forhindre den pågældende i at forlade boligen eller et opholdsrum eller føre den pågældende tilbage til boligen eller et opholdsrum, begære indgrebet indbragt for retten efter reglerne i retsplejelovens kapitel 43 a om prøvelse af administrativt bestemt frihedsberøvelse. Dette følger af bestemmelsens stk. 2.

Det følger af bestemmelsens stk. 3, at begæringen kan indgives af en pårørende, en eventuel værge, en eventuel fremtidsfuldmægtig eller en anden repræsentant for den person, som foranstaltningen vedrører, når den person, som foranstaltningen vedrører, ikke selv er i stand til at indgive begæring. Hermed sikres, at personen også kan få gavn af bestemmelsen om den særlige adgang til domstolsprøvelse, selvom personen på grund af sin funktionsnedsættelse ikke selv er i stand til at indgive begæring.

2. Hvor gælder reglerne?

Reglerne finder anvendelse såvel i bo- og dagtilbud som i borgerens egen hjem, hvis borger ikke bor på botilbud eller opholder sig i et dagtilbud, men modtager hjælp og støtte i eget hjem.

Bestemmelsen kan også anvendes under udflugter og lignende.

Med botilbud menes fx midlertidige boformer efter servicelovens § 107, længerevarende boformer efter servicelovens § 108, almene plejeboliger efter almenboliglovens § 5, stk. 2, plejehjem o. lign. efter servicelovens § 192, friplejeboliger efter friplejeboligloven og andre tilsvarende boformer, hvor hjælpen udgår fra servicearealer, og der er fast tilknyttet personale.

Med dagtilbud menes beskyttet beskæftigelse efter servicelovens § 103, aktivitets- og samværstilbud efter servicelovens § 104 og aflastningstilbud efter servicelovens § 84.

Det er uden betydning for anvendelsesområdet, om det pågældende bo- eller dagtilbud drives af kommunen, regionen eller af en privat leverandør.

3. Fastholdelse, tilbageholdelse og føring – hvordan?

Med *fastholdelse* menes, at personalet kan holde en borger fysisk fast for at forhindre eller afværge fare.

Personalet må kun anvende deres hænder/arme og overkrop til fastholdelsen og må kun holde fast i/om borgerens hænder, arme og eller krop – ikke i hår eller omkring hoved eller hals, medmindre situationen er omfattet af nødværgeret eller nødret.

Med *tilbageholdelse* menes, at personalet kan holde en borger fysisk tilbage for at forhindre eller afværge fare.

Med *føring* tilbage til boligen menes, at personalet kan føre en borger fysisk tilbage til borgerens egen bolig på botilbuddet eller til borgerens eget hjem (i tilfælde, hvor borgeren ikke bor på botilbud) for at forhindre eller afværge fare. Med føring til et andet opholdsrum menes, at personalet kan føre en borger fysisk til et andet opholdsrum enten på bo- eller dagtilbuddet eller andet steds for at forhindre eller afværge fare.

Indgrebet skal altid ske så skånsomt og kortvarigt som muligt.

Indgrebet skal altid kombineres med tryghedsskabende initiativer.

Personalet skal løbende vurdere, om der er mulighed for at iværksætte andre foranstaltninger end magtanvendelse via fastholdelse m.v.

4. Klagevejledning

Borger kan klage over den akutte magtanvendelse til Kommunalbestyrelsen og skal derfor vejledes om denne mulighed. Dette kan i praksis ske ved, at Personalelederen orienterer borger, de pårørende eller evt. værge / fremtidsfuldmægtig om klagemuligheden.

Husk at der ved visse fastholdelser reelt er tale om frihedsberøvelse, og at der derfor er ret til at få det prøvet ved domstolene (se ovenfor)

5. Særligt om demente

Der er en særlig mulighed i § 136d for borgere med en erhvervet fremadskridende lidelse, herunder demens.

For denne gruppe kan personalet fastholde, tilbageholde eller føre tilbage til egen bolig eller et andet opholdsrum, hvis personalet efter en konkret vurdering mener, det er nødvendigt for at sikre en eller flere andres tryghed, værdighed og sikkerhed.

Det gælder,

- når personen udviser en adfærd, der er meget grænseoverskridende eller meget konfliktskabende over for de øvrige personer på bo- og dagtilbuddet, eller
- når en beboer på et bo- eller dagtilbud er gået ind i en anden beboers egen bolig, uden at den anden beboer ønsker det.

Bestemmelsen kan i modsætning til § 124d *kun* anvendes i bo- og dagtilbud. Bestemmelsen finder dermed ikke anvendelse i borgers eget hjem.

Fastholdelse m.v. efter bestemmelsen kan først ske, når personalet forgæves har forsøgt at løse situationen med en socialpædagogisk indsats. Fastholdelsen m.v. skal være så kortvarig som muligt og må ikke være af mere indgribende karakter end nødvendigt for at sikre en eller flere andre personers tryghed, værdighed og sikkerhed.

6. Registrering og indberetninger

Registreringen skal foretages straks og senest dagen efter.

Lederen har pligt til at sørge for opfølgning og refleksion, og at indsende indberetningsskemaerne én gang om måneden.

Der udfyldes afhængigt af personkredsen enten skema 1 a der findes [her](#) eller skema 1 b der findes [her](#), eller der anvendes Nexus.

Hvis det er en Gribskov borger, så skal indberetningen sendes:

- For borgere tilknyttet CSI til socialeindsatser@gribskov.dk
- For borgere tilknyttet CSO til sundhedogsomsorg@gribskov.dk

- Journaliseres via SBSYS/NEXUS på borgers sag.
- med sikker post til Socialtilsyn Hovedstaden (socialtilsyn@frederiksberg.dk), hvis borgeren har ophold i et tilbud, som er underlagt tilsyn fra Socialtilsyn Hovedstaden og
- til Borgerens egen handlekommune (sikker post), hvis denne er en anden end Gribskov Kommune eller til Regionen, hvis borgeren har ophold i et regionalt botilbud. Se kontaktinfo i borgerens sag i Nexus.

Særligt om advokatbistand

- Myndighed skal sørge for, at borgeren får gratis advokatbistand
- Ifølge § 9 i [magtanvendelsesbekendtgørelsen](#) har kommunen pligt til at benytte de advokater, der er udpeget af Familieretshuset. Dog kan den, der iværksættes foranstaltninger over for, efter § 10 i bekendtgørelsen altid vælge sin egen advokat, men kommunen skal i så fald påse, at en advokat, som er privat antaget, ikke bliver inhabil på grund af forholdet mellem klienten og klientens ægtefælle, pårørende m.fl.

NB! Pårørende eller andre kan ikke pege på en advokat på borgerens vegne.

Udgiften til advokat i form af salær og transport afholdes af myndighed.

Personer omfattet af foranstaltninger efter servicelovens § 124d og § 136d skal underrettes om adgangen til at rette henvendelse til Folketingets udvalg i henhold til grundlovens § 71, stk. 7, om tilsyn med personer, der er underkastet administrativ frihedsberøvelse. Dette gælder også, hvis der er givet samtykke til foranstaltningen, jf. [magtanvendelsesbekendtgørelsens](#) § 21.

7. Udarbejdelse af § 135 handleplan

Kommunen har efter SEL § 135a, stk. 4, jf. stk. 1 pligt til at udarbejde en handleplan for alle personer, overfor hvem der er truffet beslutning om magtanvendelse.

På ældreområdet

Handleplanen udarbejdes af tilbuddet/plejecentret - så vidt muligt i samarbejde med borgeren.

På handicapområdet

Handleplanen udarbejdes af botilbuddet i samarbejde med myndighedsteamet og så vidt muligt i samarbejde med borgeren.

Handleplanens indhold

Handleplanen jf. SEL § 141 skal angive:

- formålet med indsatsen således at behovet for indgreb kan afsluttes
- hvilken indsats, der er nødvendig for at opnå formålet
- den forventede varighed af indsatsen

8. Dokumentationskrav

I forbindelse med magtanvendelsen skal følgende punkter dokumenteres i fagsystem på borgers sag:

- Formålet med magtanvendelsen

- Hvad der forgæves er gjort/overvejet for at undgå magtanvendelsen
- Hvornår magtanvendelsen er sat i værk, og at den er sket akut.

9. Omsorgsmidler

Foranstaltninger, som udelukkende iværksættes med henblik på at skabe øget tryghed eller forhindre skader og som ikke samtidig mod borgerens vilje forhindrer denne i at bevæge sig, er ikke magtanvendelse – men er det man kalder omsorgspligt.

Eksempler kan være brug af afledning, beroligelsesteknikker, afværges-tekknikker mv, som sikrer, at anvendelsen af fastholdelse eller føring til andet rum afværges eller minimeres mest muligt.

Omsorgsmidler må dog ikke bruges imod borgerens vilje. Så bruges det nemlig som et magtmiddel, og det vil under alle omstændigheder være ulovligt.

Bilag H - Instruks for fysisk fastholdelse i hygiejnesituationer (SEL § 136a og § 136c)

Med lovændringen 1. januar 2020 er reglerne om fastholdelse i hygiejnesituationen opsplittet i to bestemmelser.

- 1) § 136a gælder for de personer med betydelig og nedsat psykisk funktionsevne, som *ikke* er en konsekvens af demens eller lignende.
- 2) § 136c gælder derimod for personer med betydelig og nedsat psykisk funktionsevne, som *er* en konsekvens af demens eller lignende.

1. Borger har ikke demens eller lignende (§ 136a)

Lovens betingelser

Det er som udgangspunkt frivilligt for borgeren, om borgeren ønsker (hjælp til) personlig hygiejne.

Undtagelsesvist kan det tillades at fastholde borgeren i en begrænset periode for at sikre gennemførelse af hygiejnen.

Følgende betingelser skal være opfyldt og dokumenteret i NEXUS/SBSYS, før fastholdelse i hygiejnesituationer lovligt vil kunne anvendes som magtmiddel i forhold til en borger:

- borgeren har en dokumenteret betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, der ikke skyldes erhvervet fremadskridende mental svækkelse. Borger er visiteret til hjælp (§§ 83-87 eller §§ 101-104).
- Hvis borgeren er i stand til at give informeret samtykke, skal alt hvad der er muligt, forinden være foretaget for at opnå borgerens frivillige medvirken til varetagelse af borgerens hygiejne.
- Personalet kan fastholde en person i en personlig hygiejne situation, når det er nødvendigt for at sikre personens omsorg, sikkerhed eller værdighed.
- Alle andre muligheder end brug af fastholdelse i hygiejnesituationer skal være forgæves afprøvet eller overvejet, herunder om borgerens basale behov for personlig hygiejne med respekt for borgerens selvværd og livsførelse kan varetages på anden vis, eksempelvis ved ændring af rutiner, motivationsmetoder mm.
- Fastholdelsen skal være så kortvarig som mulig og mindst muligt indgribende.
- Med kortvarig fastholdelse i personlige hygiejne-situationer menes, at personalet f.eks. kortvarigt kan holde en borger fysisk fast for at skifte personens ble for at forhindre, at borgeren får udslæt på huden. Et andet eksempel er, at personalet kortvarigt kan holde en borgers mund åben for at børste borgerens tænder for at forhindre, at borgeren får huller i tænderne. De hygiejnesituationer, som bestemmelsen kan anvendes i, fremgår af [magtanvendelsesbekendtgørelses](#) § 7, stk. 2.

- Der er tale om følgende hygiejnesituationer:
 - Tandbørstning,
 - Barbering
 - Hårvask
 - Badning
 - Håndvask
 - Tøjskift
 - Klipning af hår og negle
 - Skiftning af bleer og bind
 - Pleje af hud
 - Fjernelse af madrester og andre genstande i kindpose, mundhule, øre og næse
 - Almindelig sårpleje

Listen er *udtømmende*, dvs. der er ikke andre situationer, hvor fastholdelse af hygiejnemæssige grunde er tilladt.

Fremgangsmåde

Kortvarig fastholdelse kan ske akut første gang, dvs. uden forudgående afgørelse fra myndighed. I disse tilfælde er der tale om faktisk forvaltningsvirksomhed.

Kortvarig fastholdelse efter bestemmelsen skal registreres og indberettes til personalelederen, som skal sørge for at videresende indberetningen til kommunalbestyrelsen og tilsynet, jf. § 135 a. Det skal gennem handleplanen, jf. § 135 a, stk. 4, søges sikret, at magtanvendelse i personlige hygiejne-situationer i fremtiden kan undgås.

Personalelederen skal på baggrund af indberetningen vurdere, om der er behov for at anmode myndighed om at træffe afgørelse om tilladelse til kortvarig fastholdelse i personlige hygiejne-situationer. Myndighed kan i så fald efter anmodning fra personalelederen træffe en tidsbegrænset afgørelse om, at personalet kortvarigt kan fastholde en person i personlige hygiejne-situationer, når dette er nødvendigt for at sikre personens omsorg, sikkerhed eller værdighed.

Er der anvendt kortvarig fastholdelse akut efter § 136 a, stk. 1, mere end én gang inden for 6 måneder over for den pågældende borger, er personalelederen forpligtet til at anmode kommunalbestyrelsen om en sådan afgørelse. Her kan anvendes skema 3. Skema 3 findes [her](#) eller i Nexus.

Personalelederen skal allerede første gang, der anvendes kortvarig fastholdelse i personlige hygiejne-situationer, tage stilling til, om det er sandsynligt, at der på et senere tidspunkt vil være behov for at foretage et lignende indgreb over for den pågældende borger. Hvis dette er tilfældet, skal personalelederen anmode myndighed om at træffe en afgørelse.

Hvis personalelederen ikke vurderer, at der er behov for på et senere tidspunkt at foretage et lignende indgreb over for den pågældende borger, og dette viser sig at være forkert, kan personalet fastholde kortvarigt endnu engang efter stk. 1, hvorefter personalelederen vil være forpligtet til at anmode myndighed om at træffe afgørelse.

Idet borgerens funktionsniveau og behov kan ændre sig over tid, aktiveres personalelederens pligt til at anmode om en afgørelse kun, hvis der er foretaget indgreb efter stk. 1 to gange inden for 6 måneder. Det er kun de indgreb, der fremgår af [magtanvendelsesbekendtgørelsens](#) liste over hygiejnesituationer, som er omfattet af bestemmelsen. Til gengæld vil indgreb i to forskellige hygiejnesituationer i løbet af de 6 måneder udløse den netop omtalte pligt hos personalelederen.

Kommunalbestyrelsens afgørelse gælder i 12 måneder, jf. [magtanvendelsesbekendtgørelsens](#) § 7, stk. 1. Plejepersonalet skal dog være opmærksom på, om der i løbet af de 12 måneder sker en ændring i borgerens situation, herunder funktionsevne, som gør, at betingelserne for kortvarig fastholdelse i personlige hygiejne-situationer ikke længere er til stede. Skulle dette være tilfældet, skal personalet øjeblikkeligt ophøre med fastholdelsen.

Tilladelsen fra myndighed skal indeholde en konkret beskrivelse af, hvilke konkrete hygiejneforhold tilladelsen vedrører.

Ibrugtagning (når tilladelsen fra myndighed er givet)

Fastholdelsen må kun ske i overensstemmelse med tilladelsens indhold og ikke i forbindelse med øvrige hygiejnesituationer.

Personalet må kun anvende hænder, arme og overkrop til fastholdelsen. Det er ikke tilladt at bruge sin kropsvægt til at holde borgeren nede, ligesom det ikke er tilladt at bruge hjælpemidler til fastholdelsen.

Fastholdelsens intensitet må aldrig få karakter af et legemligt overgreb.

Personalet skal løbende vurdere, om der er mulighed for at iværksætte andre foranstaltninger end magtanvendelse via fastholdelse i hygiejnesituationer.

2. Borger har demens eller lignende (§ 136c)

Lovens betingelser

Det er som udgangspunkt frivilligt for borgeren, om borgeren ønsker (hjælp til) personlig hygiejne.

Undtagelsesvist kan det tillades at fastholde borgeren i en begrænset periode for at sikre gennemførelse af hygiejnen.

Følgende betingelser skal være opfyldt og dokumenteret i NEXUS/SBSYS, før fastholdelse i hygiejnesituationer lovligt vil kunne anvendes som magtmiddel i forhold til en borger:

- borgeren har en dokumenteret betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, der skyldes erhvervet fremadskridende mental svækkelse, fx demens. Borger er visiteret til hjælp (§§ 83-87 eller §§ 101-104).

- Hvis borgeren er i stand til at give informeret samtykke, skal alt hvad der er muligt, forinden være foretaget for at opnå borgerens frivillige medvirken til varetagelse af borgerens hygiejne.
- Personalet kan fastholde en person i en personlig hygiejne situation, når det er nødvendigt for at sikre personens omsorg, sikkerhed eller værdighed.
- Alle andre muligheder end brug af fastholdelse i hygiejnesituationer skal være forgæves afprøvet eller overvejet, herunder om borgerens basale behov for personlig hygiejne med respekt for borgerens selvværd og livsførelse kan varetages på anden vis, eksempelvis ved ændring af rutiner, motivationsmetoder mm.
- Fastholdelsen skal være så kortvarig som mulig og mindst muligt indgribende.
- Med kortvarig fastholdelse i personlige hygiejne-situationer menes, at personalet f.eks. kortvarigt kan holde en borger fysisk fast for at skifte personens ble for f.eks. at forhindre, at borgeren får udslæt på huden. Et andet eksempel er, at personalet kortvarigt kan holde en borgers mund åben for at børste borgerens tænder for at forhindre, at borgeren får huller i tænderne.

Fremgangsmåde – og hvilke personlige hygiejnesituationer

Personalet kan kortvarigt fastholde en person i personlige hygiejne-situationer, når dette er nødvendigt for at sikre personens omsorg, sikkerhed eller værdighed.

Kortvarig fastholdelse kan ske akut, dvs. *uden* forudgående afgørelse fra kommunalbestyrelsen. Indgrebet har karakter af faktisk forvaltningsvirksomhed.

Det er personalet, som i den *konkrete situation vurderer*, om der er tale om en hygiejnesituation, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 7, stk. 2. Listen over hygiejnesituationer, som fremgår af magtanvendelsesbekendtgørelsens § 7, stk. 2, gælder således ikke i forhold til målgruppen for servicelovens § 136 c.

3. Hvor gælder reglerne?

§ 136a og § 136 c kan bruges både i bo- og dagtilbud, herunder i almene plejeboliger efter almenboligloven, som i borgers eget hjem, når borger får hjælp og støtte i hjemmet.

Med botilbud menes fx midlertidige boformer efter servicelovens § 107, længerevarende boformer efter servicelovens § 108, almene plejeboliger efter almenboliglovens § 5, stk. 2, plejehjem o. lign. efter servicelovens § 192, friplejeboliger efter friplejeboligloven og andre tilsvarende boformer, hvor hjælpen udgår fra servicearealer, og der er fast tilknyttet personale.

Med dagtilbud menes beskyttet beskæftigelse efter servicelovens § 103, aktivitets- og samværstilbud efter servicelovens § 104 og aflastningstilbud efter servicelovens § 84.

Det er uden betydning for anvendelsesområdet, om det pågældende bo- eller dagtilbud drives af kommunen, regionen eller af en privat leverandør.

Bestemmelserne kan også bruges under udflugt.

4. Klageadgang

Borger, der ikke har demens, kan påklage personalets beslutning om anvendelse af kortvarig fastholdelse i hygiejnesituationen (§ 136 a) til kommunalbestyrelsen efter § 133, stk. 1 og 3. Myndigheds eventuelle afgørelse om flere anvendelser af kortvarig fastholdelse i hygiejnesituationen, kan påklages til Ankestyrelsen.

For de demente borgere gælder, at de kan påklage personalets beslutning om anvendelse af kortvarig fastholdelse i hygiejnesituationen (§ 136 a) til kommunalbestyrelsen efter § 133, stk. 1 og 3.

5. Registrering og indberetninger

Kortvarig fastholdelse i hygiejnesituationer skal registreres og indberettes til personalelederen, der sender indberetningen videre. Det gælder uanset, om fastholdelsen sker på baggrund af personalets beslutning eller efter myndigheds godkendelse.

Registreringen skal foretages straks og senest dagen efter episoden har fundet sted af den medarbejder, der har fastholdt borgeren.

Lederen har pligt til at sørge for opfølgning og refleksion, og at indsende indberetningsskemaerne (Socialstyrelsens skema 1) én gang om måneden.

Der udfyldes afhængigt af personkredsen enten skema 1 a der findes [her](#) eller skema 1 b der findes [her](#), eller i Nexus.

Hvis det er en Gribskov borger, så skal indberetningen sendes:

For borgere tilknyttet CSI til socialeindsatser@gribskov.dk

For borgere tilknyttet CSO til sundhedogsomsorg@gribskov.dk

Skriv "Magtanvendelse" i emnefeltet

- Journaliseres via SBSYS/NEXUS på borgers sag.
- med sikker post til Socialtilsyn Hovedstaden (socialtilsyn@frederiksberg.dk), hvis borgeren har ophold i et tilbud, som er underlagt tilsyn fra Socialtilsyn Hovedstaden og
- til Borgerens egen handlekommune (sikker post), hvis denne er en anden end Gribskov Kommune eller til Regionen, hvis borgeren har ophold i et regionalt botilbud. Se kontaktinfo i borgerens sag i Nexus.

6. Udarbejdelse af § 135 handleplan

Kommunen har efter SEL § 135a, stk. 4, jf. stk. 1 pligt til at udarbejde en handleplan for alle personer, overfor hvem der er truffet beslutning om magtanvendelse.

På ældreområdet

Handleplanen udarbejdes af tilbuddet/plejecentret - så vidt muligt i samarbejde med borgeren.

På handicapområdet

Handleplanen udarbejdes af botilbuddet i samarbejde med myndighedsteamet og så vidt muligt i samarbejde med borgeren.

Handleplanens indhold

Handleplanen jf. SEL § 141 skal angive:

- formålet med indsatsen således at behovet for indgreb kan afsluttes
- hvilken indsats, der er nødvendig for at opnå formålet
- den forventede varighed af indsatsen

7. Dokumentationskrav

I forbindelse med magtanvendelsen skal følgende punkter dokumenteres i NEXUS/SBSYS:

- Formålet med magtanvendelsen.
- Hvad der forgæves er gjort/overvejet for at undgå magtanvendelsen
- At der er søgt og opnået forhåndsgodkendelse.
- Hvornår magtanvendelsen er sat i værk.
- Hvilket tilsyn, lederen har besluttet under magtanvendelsen, overvejelserne herom og hvornår der er ført tilsyn.

Bilag I - Instruks for brug af stofseler til magtanvendelse (SEL § 128)

Myndighed vil kunne træffe afgørelse om brug af stofseler for at hindre fald, når der er nærliggende risiko for, at borger udsætter sig selv for at lide væsentlig personskade, og det i det enkelte tilfælde er absolut påkrævet at bruge stofselen.

1. Lovens betingelser for brug af stofseler

Følgende betingelser skal være opfyldt og dokumenteret i NEXUS/SBSYS, før stofseler (= blødt stofbælte) lovligt vil kunne anvendes som magtmiddel i forhold til en borger. Der må ikke bruges andre former for bæltter.

- borgeren har en dokumenteret betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, og han/hun er visiteret til hjælp (§§ 83-87 eller §§ 101-104).
- Hvis borgeren er i stand til at give informeret samtykke, skal alt hvad der er muligt, forinden være foretaget for at opnå borgerens frivillige medvirken til stofselebrugen.
- Alle andre muligheder end brug af stofsele er forgæves afprøvet eller overvejet, herunder om risikoen for personskade ved fald kan forhindres på anden måde, eksempelvis ved brug af sengehest eller madras tæt ved gulvet.
- Formålet med brug af stofsele skal være at forhindre fald. Der må *ikke* anvendes stofsele med henblik på at begrænse borgerens mulighed for at flytte sig.
- Der skal være nærliggende risiko for, at borgeren falder og ved et fald vil lide væsentlig personskade, dvs. mere end knubs og blå mærker. Som udgangspunkt forudsættes det derfor, at borgeren - udover at have en varigt nedsat psykisk funktionsevne – også har en væsentlig fysisk funktionsnedsættelse, så vedkommende typisk ikke kan eller (af helbredsmæssige årsager) må støtte på benene.
- Der skal foreligge en konkret viden om, at borgeren enten ofte har forsøgt at udføre handlinger, der indebærer en risiko for fald og deraf følgende væsentlig personskade, eller ofte er plaget af kramper, spasmer eller lignende, som medfører en nærliggende risiko for fald. Korrektur af siddestilling er ikke omfattet, da det ikke er hindring af fald.
- Der skal foreligge en forudgående tilladelse fra myndighed på anvendelse af stofsele. Tilladelsen skal være tidsbegrænset, hvorefter der kan søges forlængelse). Der kan forlænges så ofte, der er behov for det. Ved førstegangstilladelser skal der løbende foretages genvurdering og senest inden 18 måneder, jf. [magtanvendelsesbekendtgørelsens](#) § 4. Her kan anvendes skema 3. Skema 3 findes [her](#).

2. Hvor gælder reglerne?

§ 136a og § 136 c kan bruges både i bo- og dagtilbud, herunder i almene plejeboliger efter almenboligloven, som i borgers eget hjem, når borger får hjælp og støtte i hjemmet.

Med botilbud menes fx midlertidige boformer efter servicelovens § 107, længerevarende boformer efter servicelovens § 108, almene plejeboliger efter almenboliglovens § 5, stk. 2, plejehjem o. lign. efter servicelovens § 192, friplejeboliger efter friplejeboligloven og andre tilsvarende boformer, hvor hjælpen udgår fra servicearealer, og der er fast tilknyttet personale.

Med dagtilbud menes beskyttet beskæftigelse efter servicelovens § 103, aktivitets- og samværstilbud efter servicelovens § 104 og aflastningstilbud efter servicelovens § 84.

Det er uden betydning for anvendelsesområdet, om det pågældende bo- eller dagtilbud drives af kommunen, regionen eller af en privat leverandør.

Bestemmelserne kan også bruges under udflugt.

3. Ibrugtagning (når tilladelsen er givet)

Fastspændingen med stofsele må kun ske til kørestol eller andet hjælpemiddel (seng, stol eller toilet) – aldrig til fx bygningsgenstande eller andre personer.

Der må kun anvendes stofsele, som er bevilget af relevant myndighedsteam. Sele skal opbevares sammen med en tydelig instruktion i korrekt montering og anvendelse.

Ved brug af stofsele i seng **SKAL** en medarbejder løbende føre tilsyn med den pågældende borger. Medarbejderen bør befinde sig i umiddelbar nærhed af borgeren, dvs. i boligen eller efter omstændighederne ved en åben dør ind til borgerens bolig. Det er lederen, der træffer beslutning om, hvor vagten inden for ovennævnte rammer skal befinde sig, og overvejelserne herom skal være dokumenteret i sagssystemet.

I lederens overvejelser herom kan fx indgå om borgeren er meget urolig, hvilket taler for en vagt ved sengen - eller modsat har svært ved at falde i søvn, hvis der sidder en fast vagt ved sengen, hvilket taler for at vagten sidder på gangen.

Ved brug af stofsele i andre situationer end i seng skal lederen - før stofsele kan bringes i anvendelse – have truffet beslutning om omfanget af tilsyn og et eventuelt behov for fast vagt. Beslutningen og lederens overvejelser herom skal være dokumenteret i sagssystemet.

Personalet skal løbende vurdere, om der er mulighed for at iværksætte andre foranstaltninger end magtanvendelse via stofsele.

4. Klageadgang

Myndigheds afgørelse om brug af stofsele kan påklages til Ankestyrelsen efter § 133. Der skal klagevejledning på afgørelsen.

5. Registrering og indberetninger

Godkendt brug af sele skal registreres første gang, den tages i brug og efterfølgende hver gang borgeren modsætter sig brugen. Registrering skal foretages straks og senest dagen efter episoden har fundet sted af den medarbejder, der har fastspændt sele. Lederen har pligt til at sørge for opfølgning og refleksion, og at indsende indberetningsskemaerne (Socialstyrelsens skema 1 a eller 1 b) én gang om måneden.

Der udfyldes afhængigt af personkredsen enten skema 1 a der findes [her](#) eller skema 1 b der findes [her](#), eller der anvendes Nexus.

Hvis det er en Gribskov borger, så skal indberetningen sendes:

For borgere tilknyttet CSI til socialeindsatser@gribskov.dk

For borgere tilknyttet CSO til sundhedogsomsorg@gribskov.dk

Skriv "Magtanvendelse" i emnefeltet

- Journaliseres via SBSYS/NEXUS på borgers sag.
- med sikker post til Socialtilsyn Hovedstaden (socialtilsyn@frederiksberg.dk), hvis borgeren har ophold i et tilbud, som er underlagt tilsyn fra Socialtilsyn Hovedstaden og
- til Borgerens egen handlekommune (sikker post), hvis denne er en anden end Gribskov Kommune eller til Regionen, hvis borgeren har ophold i et regionalt botilbud. Se kontaktinfo i borgerens sag i Nexus.

6. Udarbejdelse af § 135 handleplan

Kommunen har efter SEL § 135a, stk. 4, jf. stk. 1 pligt til at udarbejde en handleplan for alle personer, overfor hvem der er truffet beslutning om magtanvendelse.

På ældreområdet

Handleplanen udarbejdes af tilbuddet/plejecentret - så vidt muligt i samarbejde med borgeren.

På handicapområdet

Handleplanen udarbejdes af botilbuddet i samarbejde med myndighedsteamet og så vidt muligt i samarbejde med borgeren.

Handleplanens indhold

Handleplanen jf. SEL § 141 skal angive:

- formålet med indsatsen således at behovet for indgreb kan afsluttes
- hvilken indsats, der er nødvendig for at opnå formålet
- den forventede varighed af indsatsen

7. Dokumentationskrav

I forbindelse med magtanvendelsen skal følgende punkter dokumenteres i NEXUS/SBSYS:

- Formålet med magtanvendelsen.
- Hvad der forgæves er gjort/overvejet for at undgå magtanvendelsen
- At der er søgt og opnået forhåndsgodkendelse.
- Hvornår magtanvendelsen er sat i værk.
- Hvilket tilsyn, lederen har besluttet under magtanvendelsen, overvejelserne herom og hvornår der er ført tilsyn.

8. Omsorgsmidler (herunder sengehest)

Foranstaltninger, som udelukkende iværksættes med henblik på at skabe øget tryghed, en bedre ligge- eller siddestilling, eller forhindre skader og som ikke samtidig mod borgerens vilje

forhindrer denne i at flytte sig fra et sted til et andet, er ikke magtanvendelse – men er det man kalder omsorgspligt.

Eksempler kan være brug af **sengehest, positioneringsseler, styrthjelm** mv, som sikrer, at borgeren kan ligge trygt uden uforvarende at rulle ud over sengekanten, kan sidde ret op i en kørestol eller at en spastiker kan færdes rundt i bygningen uden konstant at slå hovedet.

Sengehesten må dog ikke slås op mod borgerens vilje eller for at forhindre borgeren i ”med vilje” at komme ud af sengen. Så bruges det nemlig som et magtmiddel, og det vil under alle omstændigheder være ulovligt.

9. Hvornår er positioneringsselle henholdsvis et omsorgs- og et magtmiddel?

Det afgørende for vurderingen er ikke selernes udformning men formålet med brugen.

Der er ikke hjemmel i servicelovens § 128 til at spænde fast med henblik på at sikre en korrekt siddestilling, da det ikke sker for at hindre fald. Det er dog muligt at korrigere for siddestilling på andre måder end fastspænding fx ved siddepuder eller rygpuder.

Sele som omsorgsmiddel må kun benyttes, hvis borgeren ikke modsætter sig. Hvis det er tilfældet, skal selen straks fjernes.

Hvis formålet derimod er at undgå en nærliggende risiko for at borgeren vil falde og komme til skade i forbindelse med, at han eller hun rejser sig, er det et magtmiddel.

10. Stofseler til borgere i egen bolig

Bestemmelsen om stofseler gælder også for borgere i egen bolig, der modtager personlig og/eller praktisk hjælp eller anden hjælp som nævnt i lovens § 124 a.

Der skal derfor søges om tilladelse til brug af stofseler hos myndighed, ligesom evt. brug skal indberettes ved ibrugtagning, og derefter når borgeren modsætter sig brugen. Hjemmeplejelederen har ansvaret for tilsynet efter ovenstående retningslinjer.

Udgifterne til stofseler afholdes af team Hjælpemidler.

Positioneringsseler til brug i stol eller kørestol med det formål at sikre en god og stabil siddestilling er ikke et magtmiddel men et omsorgsmiddel – se ovenfor under omsorgsmidler.

Bilag J – Flytning uden samtykke (SEL § 129, § 129a og § 136f)

Borgere, der modsætter sig flytning, eller som ikke kan give et gyldigt samtykke, kan i visse tilfælde flyttes uden samtykke.

At flytte en borger fra en bolig uden, at borger har givet samtykke, er meget vidtgående indgreb i selvbestemmelsesretten. Flytning kan kun ske undtagelsesvist, når det er absolut påkrævet, og det ikke er muligt at give støtten i nuværende bolig.

Det er Familieretshuset, der træffer afgørelse om flytning efter indstilling fra Myndighed.

Der findes forskellige muligheder for magtflytninger.

- "Absolut påkrævet"- flytning via en indstilling til Familieretshuset (§ 129, stk. 1 og stk. 3)
- Flytning til særligt botilbud – flytning via indstilling til Familieretshuset (§ 129, stk. 2)
- "Til væsentlig fare"- flytning via indstilling til Familieretshuset (§ 129a)

For personer med demens eller lignende er der dog flere muligheder, jf. § 136f. Her kan Myndighed træffe afgørelse om at flytte borger, dog efter inddragelse af evt. pårørende, værge eller fremtidsfuldmægt. Hvis borger eller værge m.fl. modsætter sig flytningen, skal Myndighed indstille til Familieretshuset om at træffe afgørelsen.

1. "Absolut påkrævet"- flytning via Familieretshuset (SEL § 129, stk. 1)

SEL § 129-flytninger skal anvendes, når flytningen skyldes, at

- den fornødne hjælp ikke kan gives i personens hidtidige bolig (kan også i sjældne tilfælde være den hidtidige bolig på plejehjem eller i botilbud), eller
- det plejehjem eller botilbud, som borgeren hidtil har boet på, lukker eller skal nedlægges, eller
- når borgeren skal overgå fra et botilbud for børn og unge til et botilbud for voksne.

Betingelser

Grundbetingelser (§§124-124a-betingelser)

- Borgeren har en dokumenteret betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne.
- Borger er visiteret til hjælp (§§ 83-87 eller §§ 101-104).
- Alle andre muligheder end flytning har forgæves været forsøgt eller overvejet

Specifikke betingelser (§ 129, stk. 1-betingelser)

- Borgeren skal enten modsætte sig flytningen eller mangle evnen til at give samtykke

og

1. flytningen er absolut påkrævet for, at den pågældende kan få den nødvendige hjælp, og

2. hjælpen kan ikke gennemføres i personens hidtidige bolig, og
3. den pågældende ikke kan overskue konsekvenserne af sine handlinger, og
4. den pågældende udsætter sig selv for at lide væsentlig personskade, og
5. det er uforsvarligt ikke at sørge for flytning
6. Det skal indgå i vurderingen, at en evt. ægtefælle, samlever eller anden pårørende ikke længere kan varetage den nødvendige hjælp

Det forudsættes, at der som udgangspunkt er tale om optagelse i et særligt botilbud, en plejebolig eller lignende med henblik på varigt ophold, men reglen kan også anvendes ved flytning mellem midlertidige botilbud.

Se mere i principafgørelse [11-18](#), der gennemgår betingelserne for § 129, stk. 1, og evt. [magtanvendelsesvejledningens](#) pkt. 55 – og kapitel 10k. Her er betingelserne nærmere beskrevet.

Sagsproces i forbindelse med udarbejdelse af indstilling til Familieretshuset

1. Myndighed reserverer den specifikke bolig, som er påtænkt anvendt til borgeren, som ønskes tvangsflyttet. En magtanvendelsesflytning efter SEL § 129, stk. 1, har højeste prioritering til bolig, da magtflytning er udtryk for, at vi ikke kan give den nødvendige støtte i den hidtidige bolig.
2. Myndighed påbegynder – efter godkendelse fra teamleder - udarbejdelse af udkast til indstilling. Udkastet skal indeholde en redegørelse for
 - a. grundlaget for, at lovens betingelser anses for opfyldt (§ 129, stk. 1 –betingelserne)
 - b. den nødvendige faglige dokumentation for den nedsatte funktionsevne (§ 124-betingelserne)
 - c. den hjælp og pleje (især §§ 83 og 85), der har været iværksat eller har været tilbudt den pågældende eller familien, før indstilling om optagelse i et særligt botilbud blev besluttet (§ 124a-betingelserne).
 - d. den specifikke bolig (herunder nøjagtig adresse og navn på plejehjemmet/botilbuddet), indretningen af den nye bolig og den personlige hjælp, pleje og støtte m.v., som herefter vil kunne stilles til rådighed.
 - e. personens egne samt de pårørendes og den eventuelle værges bemærkninger til flytningen.
 - f. hvis borgeren ikke har en værge, udarbejdes en anmodning om beskikkelse af værge. Anmodningen skal senere sendes med indstillingen om magtflytning.
 - g. Indstillingen godkendes endeligt af Fagchef for Myndighed i CSS, før den sendes til advokat og Familieretshuset

Vær opmærksom på, at Familieretshuset har et særligt skema, der skal bruges. Skemaet kan hentes på Familieretshusets hjemmeside eller [her](#).

3. Videre sendelse til advokat (se SEL § 132)

- a. Hvis personlig værge og pårørende *er enige* i valg af det tilbud, vi agter at flytte borgeren til, sendes sagen til advokaten med henblik på dennes stillingtagen til ønsket om magtflytning.
- b. Hvis personlig værge og pårørende *ikke* er enige i valget af tilbud, skal der først træffes afgørelse om tilbuddet med klagevejledning til Ankestyrelsen. Der vejledes i den forbindelse om retten til frit valg efter SEL § 108, stk. 2 og almenboliglovens § 58 a. Dvs. retten til at vælge et andet tilsvarende botilbud. Når der er opnået enighed om valget af botilbud eller afklaret ved afgørelse fra Ankestyrelsen, sendes sagen videre til advokaten.

4. Fremsendelse til Familieretshuset

- a. Når svar er modtaget fra advokaten, sendes det sammen med indstillingen til Familieretshuset med henblik på, at Familieretshuset træffer afgørelse.
 - b. En eventuel anmodning om beskikkelse af værge vedlægges.
 - c. En eventuel anmodning om suspension af opsættende virkning, dvs. anmodning om tilladelse til straks-flytning skal vedlægges. Der skal altid ved flytning direkte fra sygehus overvejes, om der er grundlag for at anmode om suspension af den opsættende virkning.
5. Når Familieretshuset har godkendt magtflytningen (skal ske inden for 2 uger, jf. SEL § 131), vil flytning kunne ske tidligst 4 uger efter Familieretshusets afgørelse, da klage til Ankestyrelsen er tillagt opsættende virkning i disse sager.

Klagefristen skal derfor være udløbet, før der flyttes jf. Retssikkerhedslovens § 72, stk. 5

Når ganske særlige grunde af ren faglig og støttemæssig art (ikke økonomi) taler for det, kan Familieretshuset efter anmodning suspendere den opsættende virkning af klage, så borgeren kan flyttes straks – Retssikkerhedslovens § 72, stk. 5.

2. "Egen interesse" - flytning via Familieretshuset (SEL § 129, stk. 2)

I sjældne tilfælde kan det være i borgerens egen interesse at flytte en borger, der allerede ER beboer på et plejehjem eller i et botilbud, selv om de strenge betingelser i § 129, stk. 1, ikke er opfyldt. Det kan være fordi, alle borgerens nærtstående bor i eller er flyttet til en anden landsdel. Hvis der opstår sådanne situationer, kan det i ganske særlige tilfælde indstilles til Familieretshuset, at der foretages en magtflytning.

Specifikke betingelser (§ 129, stk. 2-betingelser)

- Borgeren er allerede beboer på et plejehjem eller i et botilbud.
- Borgeren mangler evnen til at give samtykke
- Flytningen skønnes i borgerens egen interesse, fx for at komme geografisk væsentligt tættere på nære pårørende.

Når teamleder eller fagchef har godkendt, at de særlige betingelser i § 129, stk. 2, er opfyldt, følges samme procedure som nævnt ovenfor (dog med undtagelse af fremsendelse til advokat).

3. ”Til væsentlig fare-flytning via Familieretshuset (SEL § 129a)

I særlige undtagelsesvisse tilfælde kan myndighed indstille til Familieretshuset at træffe afgørelse om at en person med betydelig og varigt nedsat funktionsevne som følge af en sindslidelse, som modsætter sig flytning, eller som mangler evnen til at give samtykke heri, skal optages i et bestemt botilbud efter Servicelovens § 108.

Bestemmelsen kan kun tages i brug i særlige og undtagelsesvisse tilfælde, hvor det ikke har været muligt at motivere den pågældende beboer til at samtykke i flytningen, og hvor det med socialpædagogiske metoder og øvrige indsatser fx misbrugsbehandling, har været forsøgt at forebygge borgerens farlige, truende eller chikanerende adfærd.

Bemærk, at bestemmelsen ikke omfatter demente.

Betingelser

Grundbetingelser (§§124-124a-betingelser)

- Borgeren har en nedsat psykisk funktionsevne
- Alle andre muligheder end flytning har forgæves været forsøgt eller overvejet

Specifikke betingelser, jf. § 129a

- Borgeren skal enten modsætte sig flytningen eller mangle evnen til at give samtykke

og

1. den pågældende er til væsentlig fare for eller udviser en særligt truende eller en særligt chikanerende adfærd over for øvrige beboere eller personale,
2. det er uforsvarligt over for øvrige beboere eller personalets sikkerhed ikke at sørge for flytning,
3. forholdene i det enkelte tilfælde gør det absolut påkrævet og
4. det kan godtgøres, at det nye botilbud er bedre egnet til at imødekomme den pågældendes støttebehov.

Det afgørende for en afgørelse efter SEL § 129a er altså borgerens adfærd. Hvis borgeren trods indsatser fastholder sin farlige, særligt truende ellers særligt chikanerende adfærd, kan borger være omfattet af bestemmelsen. Er adfærden systematisk i forhold til fx er være gentagende i særlige situationer og over for bestemte personer, herunder at beboerens måde at opleve og fortolke tilværelsen på afstedkommer et særligt konfliktfyldt forhold til andre, kan den pågældende også være omfattet af målgruppen.

Sagsproces i forbindelse med udarbejdelse af indstilling til Familieretshuset

1. Myndighed reserverer den specifikke bolig, som er påtænkt anvendt til borgeren, som ønskes tvangsflyttet.
2. Myndighed påbegynder – efter godkendelse fra relevant teamleder - udarbejdelse af udkast til indstilling. Udkastet skal indeholde en redegørelse for

- a. grundlaget for, at lovens betingelser anses for opfyldt (§ 129a –betingelserne)
- b. den nødvendige faglige dokumentation for sindslidelsen og den deraf følgende betydelige og varigt nedsatte psykiske funktionsevne (§ 124 og 124a-betingelserne),
- c. den nødvendige dokumentation for, at den pågældende er til væsentlig fare for eller udviser en særligt truende eller en særligt chikanerende adfærd, og denne adfærds indvirkning på øvrige beboere eller personale,
- d. den hjælp, den socialpædagogiske bistand og de øvrige indsatser efter lovens afsnit V, der har været iværksat eller tilbudt den pågældende for at forebygge vedkommendes farlige, truende eller chikanerende adfærd, før indstilling om optagelse i et bestemt botilbud blev besluttet,
- e. indretningen af den nye bolig og personlige hjælp, pleje og støtte m.v., som herefter vil kunne stilles til rådighed, og
- f. personens egne, de pårørendes og den eventuelle værges bemærkninger til flytningen, herunder hvorvidt de klageberettigede efter § 134, stk. 3, kan tiltræde kommunalbestyrelsens indstilling

3. Videresendelse til advokat (se SEL § 132)

En afgørelse om flytning uden samtykke er et væsentligt indgreb i borgerens selvbestemmelsesret. Når vi har besluttet at indstille til Familieretshusets beslutning om at flytte borger uden samtykke, skal vi sende sagen til advokaten.

4. Fremsendelse til Familieretshuset

- a. Når svar er modtaget fra advokaten, sendes det sammen med indstillingen til Familieretshuset med henblik på, at Familieretshuset træffer afgørelse.
- b. En eventuel anmodning om beskikkelse af værge vedlægges.
- c. En eventuel anmodning om suspension af opsættende virkning, dvs. anmodning om tilladelse til straks-flytning skal vedlægges. Der skal altid ved flytning direkte fra sygehus overvejes, om der er grundlag for at anmode om suspension af den opsættende virkning.
- g. Når Familieretshuset har godkendt magtflytningen (skal ske inden for 2 uger, jf. SEL § 131a), vil flytning kunne ske tidligst 4 uger efter Familieretshusets afgørelse, da klage til Ankestyrelsen er tillagt opsættende virkning i disse sager.

Klagefristen skal derfor være udløbet, før der flyttes jf. Retssikkerhedslovens § 72, stk. 5

Når ganske særlige grunde af ren faglig og støttemæssig art (ikke økonomi) taler for det, kan Familieretshuset efter anmodning suspendere den opsættende virkning af klage, således at borgeren kan flyttes straks – Retssikkerhedslovens § 72, stk. 5.

5. Bistand fra politiet til flytning

I særlige tilfælde, når det ikke på anden måde med socialpædagogiske tiltag er muligt, kan politiets bistand søges.

4. Demens – flytning efter afgørelse i Myndighed (SEL § 136f)

Betingelser

Flytninger efter SEL § 136f anvendes, hvis borgeren har en erhvervet fremadskridende lidelse, som det fx kan ses ved fremskreden demens, og hvor ophold i et botilbud, herunder et andet botilbud, med tilknyttet service er påkrævet for, at den pågældende kan få den nødvendige hjælp.

Grundbetingelser (§§124-124a-betingelser)

- Borgeren har en nedsat psykisk funktionsevne
- Alle andre muligheder end flytning har forgæves været forsøgt eller overvejet

Specifikke betingelser (§ 136 f-betingelser)

1. Hverken borgeren, den personlige værge eller fremtidsfuldmægtigen må modsætte sig flytningen (i modsat fald skal sagen behandles efter § 129, stk. 1, dvs. efter instruksens ovenover) og
2. Borgeren mangler evnen til at give samtykke og
3. Den psykiske funktionsnedsættelse skal være en konsekvens af en erhvervet mental svækkelse, som er fremadskridende (fx demens).
4. Ophold i et botilbud med tilknyttet service er påkrævet for, at den pågældende kan få den nødvendige hjælp, og
5. Det i det konkrete tilfælde vurderes omsorgsmæssigt at være mest hensigtsmæssigt for den pågældende.
6. Det skal indgå i vurderingen, at en evt. ægtefælle, samlever eller anden pårørende ikke længere kan varetage den nødvendige hjælp

Sagsproces, når kommunen selv træffer afgørelsen

1. Myndighed reserverer den specifikke bolig, som er påtænkt borgeren, som ønskes tvangsflyttet.

En magtanvendelsesflytning efter SEL § 136f, har højeste prioritet, da magtflytning er udtryk for, at vi ikke kan give den nødvendige støtte i den hidtidige bolig.

2. Myndighed undersøger, om borgeren har en personlig værge.
 - Hvis borgeren *har* en værge, skal flytning ske efter § 136f, stk. 3, dvs. værgen må ikke modsætte sig indstillingen.
 - Hvis *ikke* borgeren har en værge undersøges, om borger har oprettet en fremtidsfuldmagt, der omfatter flytninger som nævnt i § 136f, stk. 1. Hvis det er tilfældet, skal flytning tiltrædes af fremtidsfuldmægtigen, jf. bestemmelsens stk. 3
 - Hvis borgeren *hverken har en værge eller har oprettet en fremtidsfuldmagt*, skal der indsendes anmodning til Familieretshuset om beskikkelse af værge, idet værgens samtykke i så fald er nødvendigt for, at vi kan magtflytte efter § 136f
3. Myndighed påbegynder samtidig – efter godkendelse fra teamleder - udarbejdelse af udkast til afgørelse om magtflytning. Udkastet skal indeholde en redegørelse for:

- a. grundlaget for, at lovens betingelser anses for opfyldt (§ 136f –betingelserne)
 - b. den nødvendige faglige dokumentation for den nedsatte funktionsevne (§ 124-betingelserne)
 - c. den hjælp og pleje (især §§ 83 og 85), der har været iværksat eller har været tilbudt den pågældende eller familien, før indstilling om optagelse i et særligt botilbud blev besluttet (§ 124a-betingelserne).
 - d. den specifikke bolig (herunder nøjagtig adresse og navn på plejehjemmet/botilbuddet), indretningen af den nye bolig og den personlige hjælp, pleje og støtte m.v., som herefter vil kunne stilles til rådighed.
 - e. personens egne samt de pårørendes bemærkninger til flytningen.
4. Når den beskikkede personlige værge (eller fremtidsfuldmægtigen) har tiltrådt indstillingen om, at borgeren bliver magtflyttet, træffer teamleder eller fagchef afgørelse om magtflytning efter § 136f.

Hvis værgen/fremtidsfuldmægtigen *ikke* samtykker, skal sagen viderebehandles efter § 129, stk. 1 som en indstilling til Familieretshuset. Se instruksens afsnit herom.

5. Klageadgang

Familieretshusets afgørelse om flytning efter § 129 og § 129a kan påklages til Ankestyrelsen. Familieretshuset vejleder om dette.

Myndigheds afgørelse efter § 136f, stk. 1 kan påklages til Familieretshuset. Hvis værgen eller fremtidsfuldmægtigen ikke tiltræder indstillingen til flytning, skal sagen afgøres i Familieretshuset. I så fald er Ankestyrelsen klageinstans for Familieretshusets afgørelse.

6. Registrering og indberetning

Når der er truffet beslutning om optagelse i særlige botilbud og flytningen er gennemført, skal lederen af det modtagende botilbud foretage registrering på Servicestyrelsens skema 2, senest med udgangen af den måned hvor flytningen er gennemført.
Se skema 2 [her](#) eller i Nexus.

7. Særligt om advokatbistand

Myndighed skal sørge for, at borgeren får gratis advokatbistand i sager om optagelse i særlige botilbud uden samtykke efter servicelovens § 129, stk. 1 og § 129a.

I følge § 6 i [magtanvendelsesbekendtgørelsen](#) har kommunen pligt til at benytte de advokater, der er udpeget af Familieretshuset. Se mere [her](#). Dog kan den, der iværksættes foranstaltninger over for, efter § 7 i bekendtgørelsen altid vælge sin egen advokat, men kommunen skal i så fald påse, at en advokat, som er privat antaget, ikke bliver inhabil på grund af forholdet mellem klienten og klientens ægtefælle, pårørende m.fl.

NB! Pårørende eller andre kan ikke pege på en advokat på borgerens vegne.
Udgiften til advokat i form af salær og transport afholdes af myndighed.